

Gradišov vestnik

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

NOVO NAČELO v nagrajevanju

Na svoji seji 15. septembra je Upravni odbor našega podjetja razpravljal in sklenil predložiti v razpravo kolektivu in nato Delavskemu svetu spremembo Pravilnika o nagrajevanju na podlagi periodičnega ocenjevanja in Začasnega pravilnika o ekonomskih enotah. Predložene spremembe so po svojem bistvu izredno pomembne in predstavljajo uvedbo važnega elementa v naš sistem razdeljevanja osebnega dohodka.

Zakaj pravzaprav gre?

V prvi polovici letošnjega leta smo v primerjavi s istim razdobjem lanskega leta izplačali v raznih oblikah za 123,7 % več osebnih dohodkov kot lani. Pri tem pa smo dvignili realizacijo na opravljenem uro le za 21 %, da je v tem produktu vsaj svojih 7 % pripisati dvigu cen gradbenega materiala. Kljub ugodnim rezultatom pri opazovanju produktivnosti našega dela moramo vendar ugotoviti, da smo le šli nekoliko predaleč in tako rekoč pojedli velik del sicer tako potrebnih skladov.

Obenem smo ugotovili, da naša dosedanja praksa finančnega prikazovanja poslovnega uspeha pod imenom »finančni uspeh« nikakor več ne ustreza potrebam in praktično vara člane kolektiva in celo vodilne uslužbenke. Po dosednji praksi prikazovani »dobiček« je tako obremenjen z različnimi družbenimi obveznostmi po tarifnem pravilniku, da šele izkazanih 7—8 % dobička zagotavlja pokritje vseh naših obveznosti in izdatkov. Jasno je, da je bilo nujno začeti posamezne organizacije enote bilansirati tako, kot to delamo po veljavnih predpisih za vse podjetje in da začnemo za vsako edinicu prikazovati doseženi doprinos v skladi »nerazporejenih« sredstev. Pri tem pa se je pokazalo, da so nekatere naše edince v bilanci pokazale minus in če bi bile samostojna podjetja, bi kot taka prišla v prisilno upravo. Kaj je torej bolj logičnega, kot predlog, da izplačuje svoje člane oziroma da more izplačati osebne prejemke le do tiste mere, do katere je tudi ustvarila sredstva. Odtod torej predlog, naj se doseženi presežki uspehov ekonomskih enot in pa nagrade na podlagi periodičnega ocenjevanja izplačujejo le, če je organizacijska edinica tudi ustvarila zato potrebna sredstva. Ta ukrep je sam po sebi zelo drastičen in v določenem primeru lahko pomeni znatno zmanjšanje osebnih prejemkov članov nekega kolektiva.

Pri tem pa ne smemo pozabiti na še eno važno določilo v sistemu našega razdeljevanja osebnega dohodka. Pri nas smo svoj čas v interesu pospeševanja dela po normi uvedli za tiste, ki delajo po učinku, 10 % dodatek. Ta dodatek predstavlja najbolj bistveni element pri doseženem povečanju osebnih dohodkov, ker danes praktično vse delamo v akordu. Pri tem pa zaskrbljuje dejstvo, da so povprečni akordni presežki po edincih zelo različni in da očitno ne uporabljajo povsod istih meril. K tako neupravičeno izplačanim prejemkom pa dodajamo še 10 % dodatek. Zlasti v ogroženih edincih je zato bolj zaostri vprašanje akordnih cen in se tako točno držati veljavnih akordnih cenikov. To 10 % dodatek pri nas izplačujemo vsak mesec skupaj s plačili in ga za nazaj praktično ne moremo odtegovati. Vendar bodo morali delavski sveti posameznih edinic razmisliti tudi o tem, če ne bi kazalo

začasno izplačevanje tega dodatka vsaj delno zadržati. Če pomislimo, da nagrade na podlagi periodičnega ocenjevanja predstavljajo ekvivalent za delo po učinku in presežki ekonomskih enot dejanske zasluge njih samih, 10 % akordni dodatek pa po svojem bistvu predstavlja delitev »plač nad plačili« po tarifnem pravilniku, kakor smo to včasih imenovali. Ta dodatek je po svojem bistvu izmed vseh navedenih treh izplačil torej pravzaprav še najmanj upravičen. Do določene mere je upravičen ugovor za take mere je ta, da pogoji za dosego dobička niso povsod enaki in da so ponekje cene boljše, ter torej ni vedno zasluga ali krivda kolektiva edince, če doseže visok ali prenizek »dobiček«. Držil Vendar to velja za posamezna podjetja med seboj še veliko bolj in v večjem obsegu. In vendar naša praksa to dopušča. Mnenja sem, da je tak ukrep zelo umesten, obenem pa sem trdno prepričan, da bodo po nekem vmesnem razdobju pač vse naše edince aktivne in da jih potem ti ukrepi ne bodo več prizadeli.

Ves razvoj določevanja in delitve osebnega dohodka gre pri nas ved-

Sistem nagrajevanja je bil predmet že nešteti razprav, člankov in debat. Celotni naš sistem čimpravičnejše delitve ustvarjenega dohodka zato ni nekaj stalnega, temveč gre svojo razvojno pot, podvržen je drugim spremembam, ki pa vse služijo samo enemu cilju: čimpravičnejše stimulacije za izvršeno delo po učinku in trudu posameznikov, ki ga v svoje delo vlagajo. Pri akordiranem delu je manj sprememb, saj so norme že precej dognane in se spreminjajo, jo samo zaradi spremenjenih postopkov pri delu, merjenje enot izvršenega dela pa je tudi v gradbeništvu mogoče, čeprav težje kot v industriji, kjer je tehnološki proces in končni proizvod stalnejši.

Pri določevanju učinka za člane kolektiva, ki po značaju svojega dela ne morejo biti obračunani neposredno po enoti njihovega dela, ker se le-to ne da količinsko meriti, pri katerih torej določujemo njihov učinek in prizadevanost po našem sistemu ocenjevanja, pa je postopek še vedno dasi v osnovi dognan, v posameznostih podvržen resnim napakam, ker traja pogostejše odpravljanje ali izpreminjanje posameznih osnov za ocenjevanje.

Tako kot je merjenje učinka pri akordu neodvisno od subjektivne ocene tistega, ki učinek ugotavlja, saj je to računsko dognan podatek, moramo težiti tudi pri našem sistemu ocenjevanja za tehnični in ostali kader k načinu, ki ugotavlja delo posameznika po postavljenih kriterijih na računski osnovi, neodvisno od subjektivne ocene. Kriteriji, po katerih ocenjujemo, morajo torej biti izbrani tako, da je možno za vsakega od ocenjevalcev ugotoviti rezultat nesporno po evidenčnih podatkih.

Cim manj mora biti takih meril, ki jih mora komisija oceniti brez dokumentacije kot n. pr. marljivost, pridnost, vestnost itd. Saj so to tudi osnove, ki pravzaprav ne bi smele služiti za osnovo višjim dohodkom, temveč morajo take lastnosti biti osnovna svojstva vsakega člana kolektiva. Naš sistem ocenjevanja bo torej treba še precej izbrusiti in dopolniti, da bo prenesel kakršnokoli kritiko. Tak kakršen je, pa služi svojemu namenu le začasno, dokler pač ne bomo mogli odpraviti njegovih napak.

Sistem ocenjevanja obstoji iz dveh ocenjevalnih faz: ocenjevanja posameznikov, ki ga izvrši ena izmed ocenjevalnih komisij po osebnih merilih in ocenjevanje uspeha edinic, ki s korekcijskim faktorjem vpliva na neposredne prejemke organizatorjev proizvodnega procesa, torej upravičencev na tako imenovani »A« listi. Pri neposrednem ocenjevanju bo treba torej še veliko dela, do bodo merila ustrezala gornjim primerjavam, saj je komaj 30 —

Predlog za novi znak našega podjetja. Osnutek je izdelal tov. ing. Milan Arneš

no bolj navzdol, v pristojnost nižjim organom upravljanja. Ekonomske enote niso samo organizacijska oblika za delitev masnih zaslužkov, ampak tudi oblika, ko bo slabo poslujoča ekonomska enota prejela minimalne plače hkrati, ko bodo drugi delile presežke. Smer razvoja gre v to smer, da bomo v našem bodo-

čem Pravilniku o delitvi čistega dohodka zelo verjetno dali našim stabiliziranim organizacijskim enotam in njihovim delavskim svetom znatno večje pravice in s tem gmotno osnovo upravljanja. Predloženi ukrepi že v tem smislu dajejo njih usodo v njihove lastne roke.

Ing. Jože Uršič

Sportno tekmovalstvo Gradiša ni združilo samo športnike, temveč tudi ustvarilo razgibano razpoloženje, ki se je začelo že na predvečer; zaključilo pa še pozno za tem, ko so bili razglašeni končni rezultati in razdeljene nagrade najboljšim ekipam in tekmovalcem. Športniki Gradiša, zbrani z vseh vetrov, so se spoznavali med seboj, že pred tekmovalstvom, pa na tistem ocenjevali drug drugega — kdo bo močnejši, iznajdljivejši, borbenejši, kdo bo komu prejel častno tekmovalno lovoriko. Ni bilo malo takšnih, ki so na tistem kovali »bojne načrte«. Vsek po svoje je računali, da bo naslednja dva dneva ukani svojega nasprotnika in dosegel čimboljši uspeh.

Vmes pa je odmevala pesem. Celjski fantje so prispeli v Ljubljano s kompletnim tamburaškim zborom in na dvorišču centrale Gradiša v petek zvečer organizirali kar koncert v malem. Prijetno je donela glasba, ubrana s strun tamburic in kitar ter skrbela za dobro razpoloženje. Zares dobra domisljica in zatorej vse priznanje Celjanom. S tem so pokazali, da se da pravo lepo povezati šport s kulturnim razvedrilom, ki ima v našem družbenem življenju pomembne vrednote. Imeli so veliko hvaležnih poslušalcev, ki so jih nagradili za njihova izvajanja.

In po tekmovalstvu? Na razsežnem vrhu naše restavracije »Ilirija« so se zbrali številni člani kolektivov k razdelitvi nagrad. Kot bi nekdo odredil, vsaka delovna enota zase brez prave povezanosti. No, to ni bilo najbolje, saj so vendarle živeli dva dni skupaj. A ko je spet zadonela vesela pesem, smo prisluhnili, mnogi pa so »poprijeli« za veselo Minko »uglasenimi« kapljem, Pircem, Zajškom in Narandžo, po znanem slovenskem reku »zgledi vlečejo«. To je privedlo do razgibanosti in med delavci je zapladalo lepo tovariško vzdušje, dokler niso prišli uslužbeni restavracije ter s ključi »napovedali«, da se je približal čas razhoda. Kar obžalovali smo, da je vse tako hitro minilo in da bo jutri, se pravi naslednji dan spet poprijeti za delo v produkciji ter tako doprinesiti svoj delež k delovnim uspehom našega razsežnega podjetja.

Toda vesela pesem na predvečer, in prav tako ob zaključku je ustvarila trdno vez med člani naših delovnih enot, ki so preživeli skupaj dva dneva, polna športnih dogodivščin, razburljivih trenutkov in zagriženih borb, kot da bi tekmovali v produkciji za čimvečjo storilnost.

Nekaj pa smo znova pridobili. Nekaj zagotovilo, nek napotek: ne samo trdo delo, razdeljeno na 8-urne delavnice od tedna do tedna. Tudi razvedrilo je potrebno, pa naj bo to na športnih igriščih ali pa ob veseli pesmi.

Drugi spremenjeni kriterij je tisti, ki obravnava oddajo dela. Doslej so prisojali po tem kriteriju edinci točke samo po višini odstotka oddanih del v akordu. Sedaj smo dosegli na tem področju že tako ugodne rezultate, približali smo se že gornji meji oddaje del v akordu in lahko naše napore usmerimo že na drugo zahtevo, to je, da kvantitativni zahtevi pridružimo kvalitativno, da morajo torej biti akordni dogovori čim solidnejši. Pri visokem povprečju akordnih presežkov, pa gotovo ne moremo govoriti o kvalitetni oddaji del v akordu, posebno če so skoraj vsa dela akordirana. Povprečje 140 %, 150 % itd. kažejo na nepravilno postavljene akordne cene. Da se da poudarek tudi kvaliteti, je nov kriterij za ocenitev količnik iz odstotka del v akordu in odstotka povprečnega doseganja norm. Čimvišji bo odstotek del v akordu in čimvišji odstotek doseganja norm, boljša bo ocena edince. Tak kriterij je tudi v popolnem skladu z dejstvom, da niso akordirana samo dobra dela, temveč tudi dela, ki se ne dajo visoko preseagati.

Tretja sprememba v ocenjevanju edinic je merilo discipline pri izpolnjevanju rokov za oddajo nje situacij in za poročanje glavnih statističnih podatkov, potrebnih za redno poslovanje podjetja. Do tega je privedla nujnost, da zaostriamo disciplino pri oddajanju situacij investitorjem, kar je prvi pogoj za ažurno dotekanje sredstev v podjetje in normalno poslovanje. Prav tako pa je potrebno zaostri redno sporočanje statističnih podatkov, ki služijo bodisi zbirni poročevalski službi podjetja navzven ali interno organizacijskim potrebam.

To so torej nove spremembe v našem sistemu ocenjevanja, ki bodo služile že pri ocenjevanju tričetrtletnega dela. Kot sem že v uvodu povedal, se bomo morali energično lotiti korektur tudi glede osebnega ocenjevanja in tako naše delo na tem področju izboljšati in približati cilju, ki mu naš sistem ocenjevanja služi — nagraditi vsakega po njegovem delu. Cim preciznejši bo sistem čim manjši bo vpliv subjektivnega ocenjevanja in čimvečji delež preciznih statističnih podatkov, tem manj bo negotovanja, kritike in tem večji bo uspeh našega poslovanja.

Ing. Alfred Petelin

TA MESEEC

Gradbena operativna Slovenije: Gradis Povprečni zaslužki so pri našem podjetju najboljši

■ Centralni obrati Ljubljana. Na pobudo sindikalne podružnice so organizirali seminar za člane delavsk. sveta. Na seminarju so razpravljali o osnovnih nalogah organov delavskega samoupravljanja in tudi o nagrajevanju ter novem tarifnem pravilniku. Centralni obrati naj bi imeli svoj tarifni pravilnik, ki bi sestavljal del celotnega pravilnika.

— Prostovoljnega dela za počitniški dom v Poreču se je do danes udeležilo 40 članov kolektiva centralnih obratov. Skupno so napravili 285 prostovoljnih ur.

— Sodeč po poročilih je najbolj delovna komisija za varnost pri delu v centralnih obratih. Komisijo vodi tov. Ludvik Snajder.

— Na zadnjem sestanku delavskega sveta so razpravljali o varnosti pri delu ter med drugim sklenili, da delavcem, ki ne bodo uporabljali zaščitnih sredstev in bodo dobili v oko tujek, ne priznajo bolniške hranarine. Predvsem pa bodo temeljito raziskali nesreče, ki nastanejo zaradi pijančevanja in nesreče na domu.

— Delavski svet je izvolil komisijo za odprodajo starega nekoristnega materiala. V komisijo so imenovani: Jože Repše, Janez Zupan in Janez Mlinar. Izvolili so tudi komisijo za sestavo in pripravo novega tarifnega pravilnika.

Nekateri člani so predlagali, da naj se nagradi tiste člane kolektiva, ki med letom niso niti enkrat болоvali. Seveda bodo o tem predlogu razpravljali na enem izmed prihodnjih zasedanj.

■ Celje — Sindikalna podružnica je sprejela obširen program dela ter pričela z uresničevanjem sklepov sindikalnega odbora podjetja.

— Na zadnji seji sindikalne podružnice so razpravljali o volitvah delavskih svetov v ekonomskih enotah. To so povsem novi organi delavskega samoupravljanja pri nas.

V Celju nujno potrebujejo osebni avto.

Cepur si na letošnjih športnih igrah iz Celja niso priporili nobenega pokala, so sklenili, da bodo že sedaj začeli s sistematičnim delom v pripravi za prihodnji športni dan.

Sportniki posnemajte jih! Člani podružnice so že začeli z zbiranjem odpadnih vrč. Seveda se vse zbiranje vrši preko skladiščnikov.

■ Kranj — Na predlog sindikalne podružnice so v Kranju razdelili določeno kvoto za nagrade 14 članom kolektiva v skupnem znesku 121.000 din — bruto.

Prečitali so tudi poročilo o delu stanovanjske komisije, kjer je razvidno, da ima komisija evidentiranih 38 prosilcev, od teh je izredno kritičnih 19 primerov.

■ Obrat gradbenih polizdelkov — Na zadnji seji upravnega odbora so sprejeli poslovnik o ekonomskih enotah. Sindikalna podružnica je predlagala, da se nagradijo vsi člani betonarne, ki so letos odšli v pokoj.

■ Kranj — Za dopisnika v Gradisov vestnik je bil izvoljen tovariš Pavel Jeločnik. Upamo, da se bo kaj kmalu oglasil.

Za naše delo v prvem polletju tega leta je značilno nadaljnje povečanje realizacije na opravljeno delovno uro, ki do določene meje izraža tudi elemente produktivnosti dela. Naše podjetje je izvršilo postavljeni plan in je ob polletju bilo za kakih 10—15 dni pred planom. Pri tem pa je število zaposlenih v našem podjetju padlo, še

bene operative Slovenije. V teh številkah je predstavljen Gradis letos s 17,5 %, dočim je bil lani udelež z 21,6 %. V priloženi tabeli dajem nekaj primerjalnih podatkov. V številkah celotne operative seveda delež Gradisa znatno vpliva in, če bi od skupnih števil združenja Gradisove številke odšteli, bi bile številke še znatno večje.

Pokazatelj		I. polletje 1959	I. polletje 1960	Indeks 1959-1960	Združenje Gradis
1. Celotni dohodek milijonov din	Združenje Gradis	14.953	20.509	137,3	
		3.236	3.566	110,3	
2. Število izvršenih ur 1000 ur	Združenje Gradis	29.544	34.326	116,4	
		5.664	4.986	91,3	
3. Celotni dohodek na elekt. uro din	Združenje Gradis	507	598	118,2	
		592	717	121	100 : 120
4. Število zaposlenih oseb	Združenje Gradis	26.038	28.914	111	
		5.052	4.950	98	
5. Število efekt. ur na zaposlenega	Združenje Gradis	1.135	1.187	104,6	
		1.082	1.010	93,3	100 : 92,5
6. Celotni dohodek na zaposlenega din	Združenje Gradis	553.000	712.000	128,7	
		592.000	722.000	122	100 : 101,4
7. Čisti dohodek milj. din	Združenje Gradis	3.870	5.071	131	
		754,6	783,9	105	
8. Čisti dohodek na efekt. uro din	Združenje Gradis	131	147,7	112,7	
		138,5	157,5	113,7	100 : 106,8
9. Osebni dohodek milj. din	Združenje Gradis	3.625	4.693	129,4	
		661	748	113,1	
10. Bruto oseb. dohodek na efekt. uro din	Združenje Gradis	123	136,5	111	
		121,3	150,0	123,7	109 : 109,9
11. Bruto oseb. doh. na zaposlenega na mesec din	Združenje Gradis	23.200	27.100	116,8	
		21.800	25.200	115,6	100 : 93
12. Celotni dohodek na 1 din oseb. dohodka	Združenje Gradis	4,1	4,4	107,3	
		4,9		98	100 : 109,1
13. Skladi podjetja milj. din	Združenje Gradis	417	777	186	
		149,5	105,3	70,5	
14. Skladi podjetja na efekt. uro din	Združenje Gradis	8,2	22,7	277	
		27	21,7	78	100 : 99,3
15. Davek din	Združenje Gradis	183	428	235	
		61,5	75,9	123	
16. Davek na efektivno uro din	Združenje Gradis	6,2	12,5	200	
		11,3	15,3	135	100 : 122,4

daleko bolj pa je padlo število izvršenih ur. Urni zaslužek našega delavca je narasel v primeru s prvo polovico lanskega leta za 23,7 %, bruto osebni dohodki na zaposlenega pa za 15,6 %. Za našo polletno bilanco je v primerjavi z lanskim polletjem značilen znaten padec skladov, zlasti pa skladov skupne porabe.

Zanimivo bi bilo slišati, kakšne so naše številke v primerjavi s povprečnimi številkami celotne grad-

Nekaj pripomb k posameznim podatkom:

Ad 3. Realizacija na efektivno uro je v našem podjetju narasla bolj kot pri drugi operativi, četudi je bila že prej znatno višja. Letos je bila za celih 20 % večja, kot pri drugih.

Ad 2, 4, 5. Število efektivnih ur je padlo znatno bolj kot število zaposlenih. Število opravljenih ur na zaposlenega je nadalje znatno

Center za izobraževanje in perspektivo

Nagrajevanje po učinku in boljši uspeh pri delu terjata od vsakega člana kolektiva vedno več praktičnega in teoretičnega znanja. Če k temu prištevamo še povečanje mehanizacije, avtomatizacije in sodobnega načina gradnje, obstaja na tem področju nedvomno velika vrzel. Če daj časa se čuti v podjetju potreba po sistematičnem izobraževanju.

Zato si je novo ustanovljeni center za izobraževanje, ki deluje v okviru kadrovskega socialnega sektorja, zadal eno izmed osnovnih nalog, organizirati takšno izobraževanje, ki bo izhajalo iz stvarnih potreb podjetja.

Uvesti sistematično izobraževanje v podjetju še ne pomeni organizirati tečaj ali poslati nekaj ljudi v tujino na specializacijo, temveč pomeni mnogo več. Organizacija izobraževanja mora delovati po sistemu, ki sloni na ustaljenih principih, ki so tesno povezani z današnjim družbenim razvojem. Mi moramo dati možnost vsakemu izmed nas, da se v svoji stroki izpo-

polni in postane mojster svojega dela.

Izobraževanje pa ne more uspevati samo zase, temveč je to zadeva vseh nas, skratka, je del problematike, s katero se morajo baviti organi delavskega samoupravljanja in vodstva podjetja. Center za izobražbo pri podjetju se bo predvsem bavil s planiranjem izobrazbe, vodil razne tečaje, usmerjal potrebo po strokovnih kadrih, vodil in zasledoval uspehe štipendistov in vajencev, sestavljal učne programe ter po potrebi sodeloval z zunanjimi zavodi.

V letošnjem letu predvidevamo poleg ostalega dela organizirati še naslednje tečaje:

1. Tečaj za pomožne delovodje
2. Tečaj za sektorske vodje
3. Tečaj za komercialiste
4. Tečaj za požarno-varnostno službo
5. Tritedenski tečaj za žerjaviste
6. Tečaj za strojnike lažje in težje mehanizacije
7. Poseben tromesečni tečaj za kvalificirane delavce — upravljače gradbenih strojev
8. Tečaj za kvalificirane delavce — železokrivce
9. Tečaj za betonarje betonskih polfabrikatov
10. Tečaj za pridobitev kvalifikacije za naziv polkvalificirani delavec
11. Tečaj za izobraževanje inštruktorjev in organizacijo izobraževanja v podjetju
12. Seminar za sekretarje gradbišč oziroma vodje kadrovske socialnih sektorjev
13. Krajši izpopolnitveni seminar za delovodje, knjigovodje in skladiščnike
14. V Centralnih obratih v Ljubljani bo organiziran krajši seminar za upravljanje novih gradbenih strojev.

Podrobnosti za vpis in program bodo objavljeni naknadno. Začetki so tu, treba bo le mnogo požrtvovalnega dela, truda in tesnega sodelovanja in uspehi ne bodo izostali.

Cepuš

padlo tako, da je naš delavec opravil le 92,5 % ur povprečnega delavca. Vzroke tega bo treba vsekakor natančneje raziskati in jih objaviti v eni prihodnjih števil.

An 7, 8. Čisti dohodek je pri Gradisu in pri združenju narasel znatno manj kot celotni dohodek. Porast čistega dohodka znaša pri Gradisu komaj slabo polovico porasta celotnega dohodka. Čisti dohodek na efektivno uro je pri Gradisu še vedno za 6,8 % večji kot pri združenju.

Ad 10, 14. Najbolj znamenit pokazatelj! Medtem ko je bil lani osebni dohodek na efektivno uro nekaj manjši kot pri drugih podjetjih, je letos skoro za 10 % večji. To pomeni, da so plače pri nas postale znatno večje kot drugje. Ker je pri nas realizacija na efektivno uro narasla za 21 %, bruto osebni dohodek pa za 23,7 %, pomeni, da smo nekoliko preveč namenili za osebne dohodke. Ker je pa pri tem čisti dohodek narasel le za 13,7 % (gl. tč. 8). To pomeni, da smo v primerjavi s prejšnjim letom ustvarili znatno manj skladov (gl. tč. 14). Ti so bili prejšnja leta trikrat večji od skladov pri drugih podjetjih, so letos celo nekaj nižji. Iz vsega tega sledi, da bomo nujno morali temu vprašanju posvetiti kar največjo pozornost in storiti potrebne ukrepe. Zlasti je ogrožen sklad skupne porabe, ki nam edini daje možnost graditi nova prepotrebna stanovanja.

Ing. Jože Uršič

Edo Kragelj, eden izmed najstarejših sindikalnih funkcionarjev podjetja

Eda Kralja pozna veliko število članov našega kolektiva. Kako tudi ne, saj je med najstarejšimi našimi člani.

Takoj po vrnitvi iz partizanov se je zaposlil pri našem podjetju. Sodelavci ga cenijo kot dobrega in iskrenega tovariša, zato ni nič čudnega, če so ga delavci že leta 1945 izvolili za tajnika sindikalne podružnice in od takrat dalje te funkcije ni več odložil.

Zdaj je zaposlen kot šef komunale pri gradbenem vodstvu Ljubljana. Želimo, da tudi v bodoče tako vneto sodeluje pri sindikalnem delu.

L.

Tovarišu Ivanu Logarju v slovo

Se odmevajo tvoji koraki po naših pisarnah, še se čuje tvoj glas na gradbiščih, kjer si vodil dela. Se vedno se sprašujemo vsi: tvoji delavci na gradbiščih, vsi, ki smo te poznali — ali more biti res, da te ne bo več med nas. Ti, ki si imel toliko življenja in vedrine v sebi, da si jo razdajal nam vsem, ne moremo verjeti, da nas zapuščas v tako mladih letih — najtežje pa more verjeti tvoja zakonska družica in tvoji nepreskrbljeni otroci.

Vemo, da ti tudi ta kratka leta niso bila posejana z rožami, saj te je skoraj kot o-

Ob jubileju plodnega dela tovarišice Regine Zajčeve

Čas beži s hitrim tempom in nima posluha za globino človeških čustev. Tako je mimogrede minulo polnih 32 let, ko je pristopila prag naših pisarn v Bohoričevi ulici tov. Regina Zajčeva. Ob ustanovitvi podjetja »GRADIS« pa je bila, kot sama trdi, prenesena kot »živ inventar« k podjetju.

Sledila so polna leta marljivega in vestnega dela. S svojim prikupnim in uglajenim nastopom ter splošnim razumevanjem do sodelavcev si je pridobila neomajno zaupanje in ugled. Nikoli se ni pehala za osebna priznanja, ni poznala neiskrenosti in komolčarstva, temveč je bilo vse njeno življenje posvečeno le delu, službi in njemu poslanstvu. Težav in nevšečnosti ni nikoli prenašala na druge.

Rodila se je sicer v Italiji, vendar je bila vseskozi zavedna Slovenka. Tudi okupacija ji ni prizanesla. V nemirnih časih vojne jo najdemo v vrstah pripadnikov narodne osvobodilne borbe, zaradi česar je bila leta 1944 odpeljana v koncentracijsko taborišče.

Ko je nedavno praznovala svoj življenjski jubilej — 50-letnico rojstva, so ji sodelavci pripravili majhno slovesnost, tehnični direktor ing. Uršič pa ji je v imenu podjetja čestital k temu pomembnemu prazniku.

Cestitki se pridružujemo tudi mi in ji želimo, da bi še dolgo let tako uspešno kot doslej sodelovala z nami.

Lojze Cepuš

Direktor podjetja tov. ing. Keržan, ki je sedaj v tujini, je poslal vsem članom kolektiva lepe pozdrave iz Kopenhagna

Člani izvršnega odbora sindikalne podružnice »Gradis«, gradbeno vodstvo Ljubljana

V BITKI ZA PLAČO

Vsi že komaj čakamo, da prvega prejmemo zaslužek, kajti mesec je precej dolg in ponavadi že okrog dvajsetega v mesecu zmanjka denarja. Kaj bi bilo, če bi enkrat prejeli 80 % plače? Ne, saj to ni mogoče, bi dejali. In vendar bi bilo, če se naši komercialni šefi, predvsem pa glavni računovodje ne bi močno potrudili, da od naših investitorjev naberejo vsaj toliko denarja, da imamo vsakega prvega plačo.

Pa pogledjmo malo po komercialnih oddelkih.

Ves zaskrbljen je sedel za mizo glavni računovodja tovariš Debeve. Pred njim so ležali kupi papirja. Oh, same neplačane situacije, je dejal, ko sem stopil v sobo. Nisem še dobro vsedel že je kurirka prinesla tri telegrame.

Prav gotovo so čestitke, sem ga vprašal.

»Kje pa. Opomini naših upnikov.«

Berem: »Tako nakažite 4.000.000 din stop potrebujem za plače stop cementarna stop.« Ali drugi: »Če takoj ne plačate, vas bomo tožili.« Tako prejme tov. Debeve dnevno po pet takih telegramov.

»Zakaj pa ne plačamo teh računov?« sem ga vprašal.

»Kje pa moremo, saj še sami nimamo za plače. Poglej,« je dejal, »to so pa naši dolžniki« in mi pokazal spisek. Tole piše:

	v milijonih din
Gradbeno vodstvo Celje	35
Gradbeno vodstvo Ljubljana	121
Gradbeno vodstvo Maribor	90
Gradbišče Jesenice	55
Gradbišče Kranj	28
Gradbišče Koper	76
Gradbišče Ravne	28
Gradbišče Zalog	25

Kdo največ dolguje, me je stvar zanimala dalje. Kar precej je takih »grešnikov«: Zavod za stanovanjsko izgradnjo Ljubljana 110 milijonov, Železarna Jesenice 10 milijonov, ObLO Jesenice 21 milijonov, Perutninarska farma Zalog 11 milijonov, ObLO Medvode 14 milijonov, skratka vsi skupaj okrog 450 milijonov. Ne bi bil rad v koži tov. Debeve, sem si mislil, kajti če ne uspe dobiti denarja, bo nanj pritisnili 5000 delavcev in to bi bilo še huje.

»Sedaj pa hitro na delo,« je dejal in poklical Maribor.

»Halo, halo! Ali je tam tovariš Janžekovič?« »Ja,« se oglasi onstran žice. »Kaj ali si že izterjal situacije? Nimam denarja za plače?«

»Ja, velike težave so, investitorji nimajo denarja. Metalna, Ruše, Kmetijsko proizvodna zveza nam dolgujejo preko 35 milijonov...« »Terjaj, terjaj,« je dejal tovariš Debevec, odložil slušalko in poklical Celje.

»Halo — tu direkcija, Debevec pri telefonu. Ali je tam tovariš Keršič. Prosim te ali si izterjal situaci-

je, kaj je s Tovarno kemičnih izdelkov v Hrastniku? Dolguje nam 12 milijonov.«

»Vse bo v redu, saj skačem od zjutraj do večera od investitorja do investitorja,« odgovori tov. Keršič. »Že v redu, le tako naprej...« Priznati moramo, da je tovariš Keršič res dosti napravil.

Tako zvoní telefon na vse strani...

Pa v hiši. »Halo tovarišica Leščakova — Kako je s plačilom situacij? Pohitite, potrebujemo denar za plače.« »E, dragi tovariš Debeve, to ne gre tako hitro, saj poznaš položaj.« »Že, že res, toda bliža se prvi in delavci morajo dobiti plače.«

»Halo, banka, koliko je že prišlo na naš račun? Halo, kaj še nič? Saj ni mogoče!«

Da, to so problemi in težave, za katere naši delavci ne vedo. Toda nekoč bo treba tudi v gradbeništvu urediti redno plačevanje, ker drugače ne bomo mogli poslovati.

Čas je, da tudi gradbeni delavci spregovore.

L. C.

Iz dela naših disciplinskih sodišč

Po vseh naših edincih poslujejo disciplinska sodišča. Nekatere so celotno delo vzeli zelo resno, druge pa smatrajo, da je dovolj, če obstoja disciplinska komisija kar papirju.

Najbolj delavna in stroga je disciplinska komisija v Mariboru. Ne vem, ali je največ prekrškov, ali pa so pri disciplini tako strogi. V letošnjem letu je bilo namreč kazno-

vanih že kar 25 oseb. Obravnave se vršijo strogo po predpisih, kot na sodišču. Opaža pa se, da so nekateri člani komisije le premalo seznanjeni z delom disciplinskih komisij, predvsem pa, kako se vodijo preiskave in zasliševanja. Izdana odločba mora brezpogojno temeljiti na pravni osnovi, v konkretnem slučaju v zapisniku in v drugi dokumentaciji, ker v nasprotnem slučaju je odločba neveljavna.

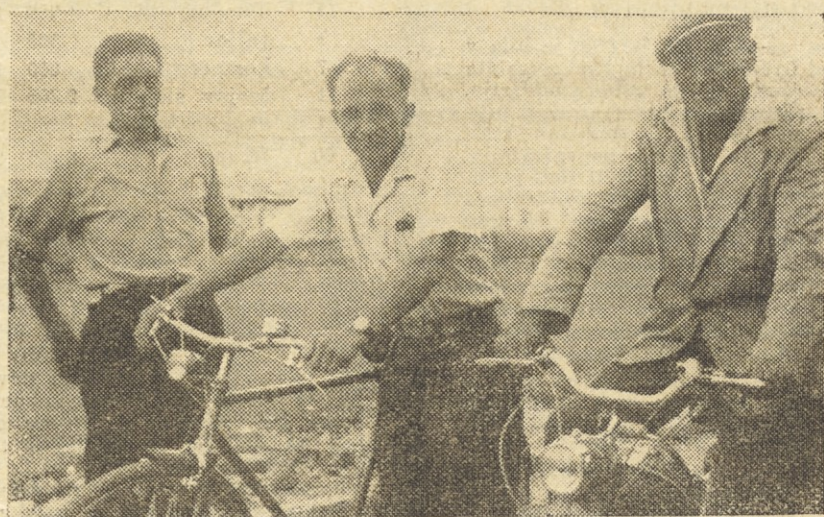
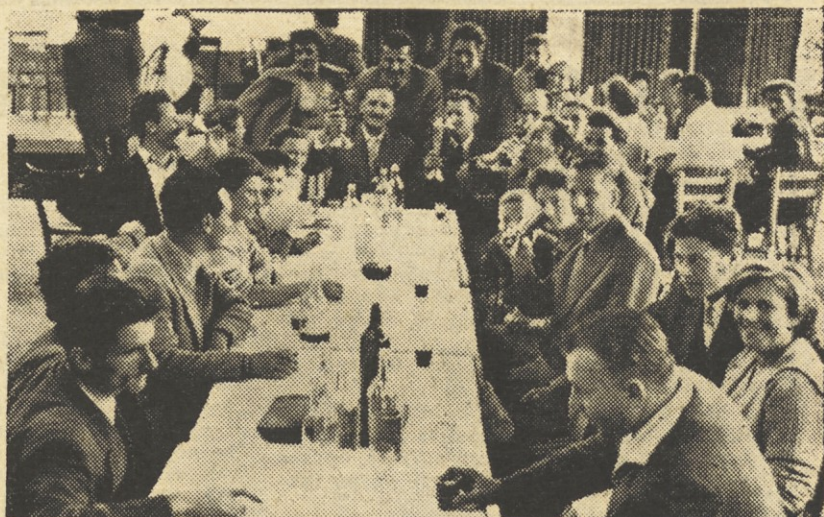
Tovariš Edvard Volk, ljudski tožilec gradbenega vodstva Maribor, pa še pravi, da se nekateri člani disciplinske komisije kaj radi odtegnejo delu z različnimi izgovori. Vzrok pa je po njegovem mnenju le bojazen pred zamero in strah pred odgovornostjo. Seveda je tako pojmovanje nepravilno, saj sodi disciplina v eno izmed osnovnih elementov dobrega poslovanja.

Vsekakor pa je treba večino članov disciplinske komisije v Mariboru pohvaliti, na splošno pa se upravičeno zahteva, da naj bodo disciplinske komisije po naših edincih bolj stvarne in aktivne. C.

Slika zgoraj: Tekmovalci — športniki centralnih obratov so se zbrali okrog svojega šefa. Prijetno je v veseli družbi svojih sodelavcev.

Druga slika: Jeseničani, ki so dosledno vztrajali na svojih pozicijah, so enotno nastopili tudi na prijetni zabavi. Le škoda, da je športni dan tako hitro minil.

Predzadnja slika: Če te bo kdaj pot zanesla v Ptuj, si ne pozabi kupiti čebule, kot je to storil šofer Peter. Spodaj: Kontrasti: trojna mehanizacija

Staršem na uho

Že sama beseda Ankaran blagodejno opliva na nas, saj nas spominja na prijetne dni, ki smo jih po trudoplnem delu preživeli v opešujoči naravi, lepo urejenem naselju, ob sončenju in kopanju v morju, ob cvetočih nasadih, zelo dobri hrani in solidni postrežbi. Vse to nas znova požoljta, saj smo dobili novih moči za nadaljnje delo. Seznanili smo se z mnogimi člani kolektivov sosednjih gradbišč in vsi smo bili zadovoljni, da imamo tako prijeten počitniški dom.

Na žalost pa se najdejo še tu in tam ljudje (k sreči so redki), ki tega ne znajo ceniti. Na primer: letos smo srečali ženo, ki je letovala s šest in osemletnima otrokoma. Kratko lahko rečemo, da jo otroka nista popolnoma nič ubogala, niti se ni za to preveč prizadevala. Skakala sta iz sobe po hodniku in treskala z vrati, tolkla s palicami po inventarju, po hodniku natrosila raztrganega papirja, stranišče onesnažila in po tleh nametala toaletnega papirja, ga vedno puščala odprtega, igrala se z vodo v umivalnici in jo puščala po

tleh, zavijala v zavese, jih nategovala in trgala, delala škodo v nasadih, za njima so ležali namazani kosi kruha v stranišču, na hodniku, plaži in poosod. Nekatere znanke so jo na to opozarjale, pa jim je odgovarjalo, saj me nič ne ubogata.

Kes je, da otroku kruha lahko odrežemo, pameti pa ne, vendar bi lepa beseda in priprava na dopust doma že tudi nekaj zalegla. Sploh pa bi otroka te starosti že morala razumeti, kaj je prav in kaj ni. Zamislimo si, da v tem domu letuje vsako leto povprečno okrog 600 otrok in da bi vseh 600 otrok počelo tako, bi naš prijeten počitniški dom že postal pravo razdejanje. Videli smo otroke, ki so bili živahni in razigrani, vendar solidni do inventarja in okolice. Zato starši tistih redkih neubogljivih otrok, poučite otroke že doma, da je dom nas oseh, da mora biti prijeten in da vsi želimo še leta v njem preživljati lepe dni dopusta in pripravi smo, da uspeh ne bo izostal. Potem bodo tudi oni čuvali in spoštovali inventar v njem.

Pepca Majcen

Peter Kranjc je čutil v prsnem žepu kuverto s plačo in se nehotе nasmešnil. »He, so bili časi, da« je zamrmral. Počasi je hodil v predmestje in ni mislil na večerno zarjo, ki so vanjo rezali mestni zvoniki svoje sence. Misli je na nekaj drugega. Osemindvajset let.

Osemindvajset let je na stavbah. Zdaj tu, zdaj tam. Z leti se je nekako umirilo. V Rožni ulici stanuje, saj je v domačem mestu dela na pretek. Zadnja leta zidajo, da je veselje.

Peter Kranjc je mislil na tovariše, ki je z njimi kdajkoli delal. Ko bi se zdajle postavili predenj, vraga, lepa vrsta bi jih bilo. Ampak, čudno. Pota življenja gre do narazen. Tega in tega ni več, ker je šel drugam. Oni je omahnil s stavbe. Pa tisti, ki so šli v hribe, kakšni fantje!

Peter je zamahnil z roko, kot bi hotel prepoditi nevske misli. Morda jih je tudi hotel. Škoda je bilo fantov — pa kaj hočemo. Prišli so novi, mlajši, vse mlajši. Ali je res že tako star?

Toda včasih, hej. Kako smo ga ob sobotah vrtili! Človek ne sme pomisliti. Pa kako ne boš? Ves teden si garal ko črna živina, služiš za ženo, za otroka. Lačen ni nihče, vsi so oblečeni. — Naj bi bil človek žejen, kadar ga suši po grlu? Kdo pa ve, kaj je suho grlo, kaj je jekel prah cementa — in zadržljivo apno, pa prah, prah!

Peter je pomislil, da je bil vselej najbolj žejen ob sobotah. Kaj se je zvrstilo sobot, veselih, prijetnih sobot! No, da, saj ni bila vselej žeja, vesela družba in pa tista zavest, da preživlja družino in da si pač smeš vsaj nekaj privoščiti, ali ne?

Peter ni opazil, da hodi vse počasneje. Zarja nad mestom je potemnela in opazil je, da gore obcestne svetilke. Mrak je pripravil pot sobotni noči. Jutri bo nedelja. Počitek. Saj se prileže.

In tako je Peter Kranjc tistega sobotnega večera počasi prestopil tri stopnice, ki vodijo k »Cenetu«. Sedel je za mizo. V rokah je držal dva deci belega in nesel k ustom. Saj se je še kar uredilo. Hčerka je že velika, sedemnajst let ima, žena je pridna. Stanovanje imajo. No, torej?

»Dva deci, je spet naročil.

SOBOTNI VEČER PETRA KLEPCA

France je opazoval Janka in krtačil čevlje. Ni prav vedel, kako naj prebije konec tedna.

»Greš k dekletu, je spraševal Janka in v kovčku iskal svež par nogavic.

Janko je oblačil suknjič. Ker ni odvrnil, ga je France samo včasih pogledal izpod čela in si mislil svoje. Noče, da bi mu prevzel dekle, jasno.

Pa ni bilo tako. Janko si je pogladil lase, spravljal zrcalo k zglavju in se obrnil k Francetu. »Z mano pojdi, kegljat grem.«

Čez čas sta sedla na kolesi in za njima so ostale barake.

Peter Kranjc se je včasih potipal po žepu in odleglo mu je. Vedel je, da ima pravošno mero, pa ni bil nič pri volji, da bi krenil domov. Prijetno je bilo, toplo, čeprav malce zakajeno. Ampak človeku se tako prileže požirček. Kdo pa pravi, da ni zaslužil.

Polglasno je zamrmral, da vsak deloven človek zasluži in konec. Potem je skozi rahlo meglo opazil Janka in Franceta. Kdaj, vraga, sta dva sedla zraven?

Zvrnil je kozarec.

Potem ni več čutil nog in z rokami je prevrnil kozarec.

V zadregi se je nasmešnil. »Opil sem se,« se je opravičeval. Fanta pa sta se nasmejela. Kje pa, Peter Kranjc se ni opil. Vedre volje je, to je vse.

»Kje sta hodila?« ju je spraševal. In je podprl glavo. Ja včasih...

Včasih je Peter Kranjc sam kegljal. Ekrat na teden so se zbrali pri »Zakotniku« in kegljali.

»Ej, včasih sem podrl vse, vse...« je zamahnil. Zamahnil je z roko in prikimal. Kdor je izgubil, je plačal liter, pa konec.

»Za koliko litrov sta nocoj kegljala, fanta?«

Kako naj mu povesta? Težko! Kegljači so športniki in kegljaški klub nima opravka s popivanjem. Po vaji sta prišla na kokto, ker je topel večer in bosta jutri lahko spala. Ne, Petru Kranjcu ne moreta tega raztolmačiti. Nocoj že ne. Rahlo sta ga predramila, kajti Peter Kranjc se je tako zamislil v stare čase, da je zakinkal.

Potlej so vsi trije odšli v noč, saj je šlo na enajst.

Drugo soboto sta Janko in France postala na odru, blizu Petra Kranjca, ki s svinčnico pregledoval novi zid.

»Kam pa nocoj, Peter?«

Peter je zvil vrvice svinčnice in orodje spravljal v žep. Zgrabil je za kelo.

Koga kaj briga, kam pojde zvečer? Nikogar!

»Z nama pojdi, pokaži, kako si včasih obračal keglje?«

Odšla sta. Čutil je, da še nista izginila za vogalom, toda zidal je dalje. Poba mlečnozoba! Potem ga je le zamikalo in obrnil se je. Res. Na koncu stavbišča stojita, potlej pa se nasmešneta, pokimata in odideta.

Peter se nasloni na sveži zid. S pogledom preleti mestne strehe in daljne hribe, ki se rdeče obisjani od zahajajočega dneva.

»Zakaj pa ne? Jim bom že pokazal, kako se luča!« Iztegnil je roko predse in jo opazoval. Nič se ne trese. Prav nič!

Odkimal je z glavo, kot da sam ne verjame in zamrmral predse: »Pri moji veri, nocoj pojdem z njima!«

Sklepi UO podjetja dne 15. septembra 1960

1. V daljši diskusiji je UO obravnaval posamezna vprašanja nagrajevanja po ekonomskih enotah in sklenil, da naj gre osnutek pravilnika o nagrajevanju v ekonomskih enotah neizpremenjen v diskusijo kolektivom. Spremembe predlagane od UO, naj se vnesejo v končno redakcijo, ko bodo prispele še druge pripombe edinic.

2. Odobrijo se izravnalni faktorji za ekonomske enote:

Most Dolsko-Laze 0,98, Indop; zemeljska dela, cesta, most, in kanalizacije po faktor — 1,00, delavnica, garaža, trafo, upravno poslopje in skladišče goriv pa po faktor 0,98.

3. Principelno se odobri osnivanje ekonomskih enot Velenje I., vendar je treba še naknadno ugotoviti izravnalne faktorje, ker ni bilo na razpolago analiz.

4. Odobri se osnivanje nove ekonomske enote; Most čez Pako v Sošanju — faktor 0,94.

5. Odobri se povečanje obstoječe ekonomske enote Hrastnik za objekte:

Elektroliza TKI Hrastnik s faktorjem 0,91.

Tovarniški dimnik za steklaro Hrastnik s faktorjem 0,90.

Betonska plošča podesta s faktorjem 0,94.

6. Sklene se, da se predlaga DS, da zavrne pritožbo EE Tovarne usnja Sošanjski, ker je analiza pokazala, da je faktor 0,92 pravilen.

7. Na predlog centralne komisije za nagrajevanje sklene UO podjetja, da se predložijo kolektivni v razpravo te spremembe oziroma dopolnitve, po pripombah edinic realizirani pravilnik pa DS v odobritev.

a) v člen 4 — način obračuna rednega dopusta,

b) v člen 8 — neizplačilo nagrad, če edinica v konkretnem obdobju ni ustvarila potrebna sredstva,

c) v členu 10 — prizna se dodatni faktor za organizatorja proizvodnje (upravičenci iz liste »A«),

d) v členu 15 — fiksira se rok 45 dni po izteku obračunske dobe za izplačilo nagrad. Eventualne premije pa se izplačajo takoj po odobritvi,

e) iz kriterijev za ocenjevanje edinic se pojem »dobiček« izloči in nadomesti z »doprinosi v sklade podjetja«,

f) problem izplačevanja 10 % presežka za akordanta, če edinica ne ustvari sredstva, se predloži v razmotrivanje DS,

g) tov. Debevec pripravi do prihodnjega zasedanja DS predlog za nagraditev komercialnih šefov, ki znižajo odvečne zaloge materiala.

8. Da se pospeši najetje kredita za obratna sredstva v znesku 200.000.000 din, sklene upravni odbor, da se v smislu 26. člena zakona o sredstvih gospodarskih organizacij znesek 20.000.000 din takoj prenese iz sklada osnovnih sredstev na sklad obratnih sredstev. Ta ukrep je potreben zaradi nujnosti in se ga naknadno predloži v odobritev DS podjetja.

9. Vsem štipendistom, ki niso bili na obvezni počitniški praksi je izdati opomin oziroma zahtevati tozadevno opravičilo. Vse izplačane zneske štipendistom, ki so samovoljno prekinili pogodbo, je izterjati sodnim putem.

10. Prošnji tov. Marjete Žontar se ne ugoti ter mora znesek, ki ga dolguje, v celoti vrniti.

11. Odobri se štipendija sledečim tovaršem: Hercogu Ivanu, Globokarju Anton in Bartolu Milanu.

12. Tov. Vodopivec Pavlu se odobri štipendija oziroma kot uslužbencu podjetja nadomestilo za zaslužek v višini 15.000 din mesečno.

13. Tov. Rajku Logarju se odobri štipendija pod istimi pogoji, kot drugim štipendistom podjetja.

14. Tečaja za kompleksno nagrajevanje in tarifno politiko, ki bo na Bledu v času od 26. 9. do 1. 10. 1960, se udeleži tov. Marjan Zajšek.

15. Tečaja za komercialiste, ki bo v Bohinju od 26. 9. do 1. 10. 1960, se udeleži tov. Pivčević Boško.

16. Na pritožbo tov. Kambič Anke glede odpovedi na sedanje delovno mesto in tarifno postavko je upravni odbor sprejel naslednji sklep:

a) da se tov. Kambičevi da zagotovilo, da bo v perspektivi z ozirom na njeno kvalifikacijo in prakso v podjetju zasedla mesto višjega strokovnega uslužbenca,

b) da se tov. Kambičevi regulira tarifna postavka na 26.000 din mesečno.

17. Dopis uslužbencev Gradbenega vodstva Ljubljana glede terenskega dodatka se odstopi sekretariatu, da izdela enoten predlog in tolmačenje v tarifnem pravilniku do prihodnjega zasedanja DS podjetja.

18. Na predlog Obrata gradbenih polizdelkov Ljubljana se odobri tov. Padovniku Maksu in Brglezu Vinku 14-dnevna praksa v Nemčiji. Imenovana se bosta strokovno izpopolnjevala za popravilo in vzdrževanje strojev pri firmi »Knauer« v Münchenu. Kolikor pa tov. Brglez ne na-

merava ostati v obratu gradbenih polizdelkov, se pooblasti upravnika obrata, da določi drugega.

19. Prijava tov. Lipovca Josipa o racionalizaciji postopka pri Schunt dimniku se bo obravnavala po vrnitvi tov. ing. Treppa.

20. Zavrne se prošnja za finančno pomoč družbenih organizacij Socialistične zveze delovnih ljudi mestnega odbora Velenje, ker nimamo na razpolago finančnih sredstev.

21. Zavrne se prošnja gradbenega šolskega centra »Ivana Kavčiča« za finančno pomoč pri ekskurziji, ker podjetje nima na razpolago finančnih sredstev.

22. 6-dnevnega potovanja na strokovno razstavo v Zürichu, ki ga prireja društvo ekonomistov v Ljubljani, se ne udeležimo.

23. Prošnji tov. Strmola Franca za nakup cementa in betonskega železa se trenutno zaradi pomanjkanja zaprosenega materiala ne more ugoditi.

24. Prošnji Avto-moto krožka sindikalne podružnice Centrala-Ljubljana se ugoti ter dodeli osebni avto »Jeep« v stalno uporabo.

25. Prošnja tov. Vodušek Elizabete se odloži do prihodnjega zasedanja.

26. Pritožbi tov. Pihlerja Franca se ugoti oziroma odstopi tarifni komisiji podjetja.

27. Prošnja nekaterih članov centralnih obratov za dodelitev izrednega plačnega dopusta nad 7 dni se prouči do prihodnjega zasedanja.

Predsednik UOP:
Ing. Branko Vasle

drobne vesti

■ Ljubljana — Udarniškega dela za počitniški dom v Poreču se je udeležilo 40 oseb. Bili so zelo pridni, saj so izkopali in prevozili kar 85 m³ raznega materiala. Šest ljudi pa je delalo pri geološkem raziskovanju. Vodja udarniške skupine je bil predsednik podružnice tovariš Zorž, dela pa so se udeležili vsi sindikalni funkcionarji.

— Dne 21. 9. 1960 je bila v Ljubljani seja sekretariata sindikalnega odbora podjetja. Na seji so razpravljali o pravilniku o ekonomskih enotah in sistemu nagrajevanja. Seje se je udeležil tudi predsednik republiškega odbora Sindikata gradbenih delavcev tov. Bogo Pečan. Razpravljali so tudi o izplačevanju 10 % dodatka za dosego norme in se pogovorili o pripravah za sejo sindikalnega odbora, ki bo 3. oktobra v Ljubljani.

— V tednu varnosti pri delu, bodo po vseh gradbiščih organizirali predavanja s filmom.

— Revidirani pravilnik o ekonomskih enotah so dali že v razpravo. Preberite in prečitajte ga. Dajte svoje pripombe!

■ Ravne na Koroškem — Na zadnjih športnih igrah se je ponesrečil tov. Polajner. Ker ni mogel hoditi, je zaprosil teh. direktorja tov. ing. Uršiča za osebni avto, da ga prepelje domov. Ing. Uršič je prevoz odobril. Ponesrečenec pa se mu s tem iskreno zahvaljuje.

■ Maribor — Šofer na avtomobilu Opel-Olimpia S-1647, tovariš Jože Hriberšek je prevozil z gumami Sava Kranj 36.000 km, po normi tovarne pa je predvideno 15.000 km. Lep uspeh, kaj! Tovariš Hriberšek zasluži vse priznanje.

V Mariboru so že izvolili komisijo za proslavo 15. obletnice obstoja podjetja in 10. letnice delavskega samoupravljanja.

Na zadnji seji sindikalnega odbora so predelali pravilnik o ekonomskih enotah. Razvila se je živahna debata ter so sprejeli precej konkretnih predlogov.

■ Jesenice — Na gradbišču Jesenice nujno potrebujejo več kvalificiranih zidarjev, tesarjev in železokrivcev.

— Pričeli so z gradnjo stanovanjskega bloka ter upajo, da bo drugo jesen že vseljiv. Predvidevajo tudi gradnjo dveh samskih blokov po 20 ležišč.

Izkoriščanje težke mehanizacije

v času od 21. VII. do 20. VIII. 1960

Število strojev	Naziv stroja	Planirano ur	Efektivnih ur	% izkor	Zatač. ur	% amort.	Maksimalni št. delavcev	Število strojev izven obrata
15	buldozerji	2.020	1.696	85	1.861	92	287	6
2	nakladač	280	480	171	525	187	262	—
3	skreper	535	418	78	524	97	—	—
5	bager	700	1.384	197	1.501	214	328	—
13	dumper	1.820	1.109	60	1.255	68	187	6
3	valjar	360	88	24	134	37	—	2
7	kompresor	660	1.115	168	1.535	232	253	—
11	žerjav stolpni	2.200	2.236	101	2.554	116	286	1
1	dvigalo viličar	100	99	99	100	100	—	—
60	Skupaj:	8.675	8.623	99	9.987	115	—	15

Iz pregleda vidimo, da je po obratovnih urah plan skoraj dosežen, vendar s tem glede na višek gradbene sezone ne moremo biti zadovoljni. Finančno je v povprečju sicer prekorajčen za 15 %, kar pa je v primerjavi z lanskim letom precej manj. Iz obeh podatkov lahko ugotovimo, da nimamo dovolj del za stroje težke mehanizacije. Treba bo vsekakor v bodoče gledati na to, da bomo dobili tudi dela za težke stroje.

Pripomniti je treba še to, da smo nekaj strojev posodili že pred meseci drugim podjetjem, kjer dosega lepe uspehe.

V mesecu, za katerega so prikazani podatki, ni obratovalo 6 buldozerjev, 6 dumperjev, 2 valjarja

in 1 stolpni žerjav. Od teh je bilo troje buldozerjev v popravilu, dva sta čakala na popravilo, 1 pa na razhod. Dumperji so čakali štirje na dispozicijo, dva pa sta bila v popravilu. Na dispozicijo so čakali Koehringi, ker jih neregistriranih ne morejo uporabiti v javnem prometu. Izven obratovanja sta bila dva parna valjarja, od katerih je eden v popravilu v CO Maribor, drugi pa čaka na rekonstrukcijo. Stolpni žerjav G-3738 je bil v montaži na gradbenem vodstvu Celje.

Planirano število obratovnih ur so prekorajčili tile stroji:

— buldozer Ansaldo G-17436 za 167 obrat. ur na gradbišču Jesenice, strojnik Ukotič Rudi,

— nakladač G-16685 za 122 obratovnih ur na gradb. vodstvu Maribor, strojnik Mihalič Viktor,

— bager UB 0,5 m³ G-17458 za 188 obratovnih ur na gradbišču Koper, strojnika Lesjak Anton in Kavčič Franc,

— dumper G-17970 za 47 obratovnih ur v glavnem na gradb. vodstvu Maribor, strojnik Jurišič Mate. Poleg tega je vozil tudi na drugih gradbiščih.

Bagri in dumperji so najbolj presagali plan na separaciji Obrata gradbenih polizdelkov v Ljubljani, kot pa zgoraj navedeni — pa niso prikazani zaradi tega, ker so bili zaposleni v dveh izmenah,

— kompresor G-17606 za 155 obratovnih ur na gradb. vodstvu Celje, strojnik Radiković Jože,

— stolpni žerjav G-3755 za 86 obratovnih ur na gradbišču Koper, strojnik Bagari Jože.

Kljub temu, da smo v zadnji številki našega lista napisali, da uprava ne more doseči registriranja dumperjev Koehring, je to končno uspelo in imamo do sedaj registrirana že dva dumperja, drugi pa bodo v kratkem, če nam bo uspelo nabaviti stekla. S tem nam bo delo precej olajšano, ker bomo z njimi lahko vozili po vseh cestah.

Če pogledamo dalje procent izkoriščanja strojev, je največji pri bagrih in to 197. To pa zato, ker dela en bager v dveh izmenah na

Obratu gradb. polizdelkov in drugi v pristanišču Koper, kjer zahteva specifičnost dela precej nadurne zaposlitve. Procent 178 sta dosegla nakladača, kar pomeni zelo lep uspeh. Kot tretji so kompresorji s 168 %. Da ne bo morda kdo v dvomu in trdil, da je za kompresorje preizkušna norma, moram pojasniti, da je tak uspeh zaradi tega, ker smo kompresorje letos precej posojali drugim koristnikom, kjer se dva še vedno nahajata in prav ta izkoriščenost dviga procent povprečja. Če ne bi bil stabilni kompresor Spiros posojen podjetju »Hidrotehn« na gradbišču v Celju že od meseca maja dalje s pogodbo do konca leta, bi bil letos neizkoriščen, ker nimamo del za stabilne kompresorje.

Tudi zaposlitev stolpnih žerjavov se je v navedenem razdobju precej popravila in so dosegli plan kljub temu, da je eden od njih dalj časa stal.

Se nadalje bo treba skrbeti za zaposlitev strojev doma in pri tujih koristnikih, da bomo dosegli še lepše uspehe.

Obiskala nas je Madžarska delegacija

V petek, dne 23. 9. 1960 je betonnarno in gradbišče v Šiški obiskala 5-članska madžarska delegacija. Delegacijo je vodil pomočnik ministra za gradnjo republike Madžarske. Člani delegacije so se zelo pohvalno izrazili o našem delu in sistemu gradnje P.B.M.

Personalne spremembe

Po sklepu seje upravnega odbora podjetja in službeni potrebi je bil postavljen za upravnika obrata gradbenih polizdelkov tovariš ing. Branko Vasle. Za pomočnika šefa gradbenega vodstva Ljubljana pa tovariš Josip Lipovec.

Na delovno mesto sekretarja gradbenega vodstva Celje je bil postavljen tovariš Božo Jezernik. Prej je bil zaposlen pri podjetju Kovinotehna v Celju.

Na gradbišču Jesenice je bil službeno premeščen gradbeni tehnik tovariš Lojze Mrzel, sedaj zaposlen na sektorju Velenje.

Navajamo samo nekaj personalnih sprememb. Vse spremembe bomo v bodoče redno objavljali v našem Vestniku.

Nabavili smo nekaj nove opreme

V preteklih mesecih smo dopolnili naša osnovna sredstva z novimi nabavami. Tako smo avtopark z zadnjo pošiljko ruskih kamionov znamke MAZ dovršili nabavo devetih novih kamionov kiperjev, nosilnosti po 7 ton. Vrednost te nabave znaša skupaj 56.875.000 din.

Kamioni bodo dopolnili vrzel pri težki mehanizaciji in jih bomo v glavnem uporabljali pri bagrih, nakladačih ter drugih nekladalnih strojih za odvoz izkopnega materiala. Eno vozilo znamke MAZ smo v centralnih obratih predelali v vlačilec mesto dotranjanega Federala. Kljub temu, da smo morali za to žrtvovati kiper, je bila rekonstrukcija nujna in izvršena z najmanjšimi stroški.

Nadalje smo prejeli še en traktor FERGUSON, ki je kombiniran kot stroj za nakladanje rinfuzo materiala in kot stroj za kopanje jarkov. Torej je opremljen z nakladalno in globinsko žlico. Poleg tega traktorja pa smo nabavili še en traktor FERGUSON z eno osno prikolico nosilnosti 3 tone. Nabavna vrednost traktorja s prikolico, katero je možno kipati v treh smereh, znaša 3.092.500 din. Traktor ki je opremljen kot nakladač in kopač, pa stane 6.365.860 din.

Nabavljen je še en traktor goseničar TG 50, znamke »14. oktober«

Kruševac v vrednosti 6.265.000 din. Temu bo treba nabaviti še planirno desko, katero bomo morali uvoziti in znaša cena le-te 1.200.000 dinarjev.

Za instalacijska dela smo si nabavili 5 ročnih udarnih klavir CLIMAX v vrednosti 750.000 in dva vrtno. rezkalna stroja znamke STEINMAX v vrednosti 661.000 dinarjev. To instalacijsko orodje se bo uporabljalo za vodovodne in elektro instalacije v opечnem ali betonskem zidu. Glede na to, da ima to orodje zelo veliko pribora in je univerzalno, je bilo sklenjeno na tehničnem kolegiju podjetja, da bomo to orodje posojali edinicam skupaj s strojnikom vred, ki bo več instalacijskega dela.

Za nanašanje malte smo nabavili še dva stroja De Nicola — italijanskega izvora, ki se nekoliko razlikujeta od do sedaj nabavljenih strojev Turbosol. Vrednost te nabave znaša 2.662.000 din. Po dosedanjih izkušnjah v obratovanju s temi stroji bomo prav tako dodeljevali k strojem tudi strojnike, ki pa se bodo morali še predhodno izvežbati.

Ker je bilo veliko povpraševanje po rezalnih in krivilnih, smo dobavili iz Italije 3 kombinirane rezalce in krivilce znamke OMES. Nabavna vrednost teh strojev znaša 4.132.000 dinarjev.

Kakor je iz teh podatkov razvidno, se počasi toda resnično izpolnjuje naš program nabave nove opreme, ki je bil potrjen od Delavskega sveta podjetja. Nabave so financirane deloma iz sklada osnovnih sredstev, deloma pa iz programa 195.000.000 posojila.

Tone Martinšek

Film snemamo

V počastitev 15-letnice obstoja našega podjetja in 10-letnice delavskega samoupravljanja bo posnet 20 minutni zvočni dokumentarni film o montažni gradnji stanovanjskega sistema P. B. M.

Film bo prvič predvajan na letošnjem mednarodnem sejmu gradbeništva v Beogradu, zato bo tudi opremljen s komentarnim v slovenskem in srbohrvatskem jeziku.

Film prikazuje prvo montažno gradnjo stanovanjskih hišic sistema PBM, projektiranje, preiskave, delo v naši betonarni, transport elementov in montažo na gradbišču v Šiški

Predhodno pa prikazuje zasedanje centralnega delavskega sveta o sprejetju gradnje montažnih hišic. V razpravi na zasedanju delavskega sveta sodelujejo: predsednik tovariš Martin Zajšek, tehnični direktor tov. ing. Uršič, tovariš Kopec in drugi. Zasedanje je bilo posneto v veliki dvorani centralne podjetja.

Organizacijsko vodstvo je prevzel tov. Milan Surk, režijo pa tovariš ing. Boris Vede s poklicnimi sodelavci Zvonimirom Sintičem in snemalci Miletom De Gleria.

Film bo pozneje predvajan tudi v Ljubljani.

L. C.

DELAJMO VARNO!

Letos so dali pobudo sindikati, da v TEDNU VARNOSTI delovni kolektivi še bolj učinkovito razmislijo o lastnih problemih nesreč pri delu. Naj ob tej priliki v našem glasilu pokažemo, kakšen odnos imamo v celoti do varnosti pri delu oziroma, kakšen je položaj naših gradbišč.

Številke govore in obtožujejo!

Poglejmo najprej gibanje nesreč pri delu po posameznih gradbiščih v razdobju od 1. januarja do 20. avgusta 1960.

Edinica	Število zaposl.	Nesreče	Od tega težke	smrtne
Gradbeno vodstvo Ljubljana	949	105	27	—
Gradbeno vodstvo Celje	788	69	4	—
Gradbeno vodstvo Maribor	1115	84	23	1
Gradbišče Jesenice	326	47	2	1
Gradbišče Zalog	282	25	—	—
Gradbišče Koper	250	22	3	—
Gradbišče Ravne	320	21	2	—
Gradbišče Podvelka	79	9	—	—
Gradbišče Kranj	164	26	—	—
Centralni obrati Ljubljana	350	16	4	—
Centralni obrati Maribor	175	17	—	—
Obrat gradbenih polizdelkov	224	22	1	—
Lesni obrat Skofja Loka	140	8	—	—
Projektivni biro Ljubljana	28	—	—	—
Centrala	78	1	—	—
SKUPAJ	5248	472	66	2

In še kakšna je ekonomska škoda zaradi nesreč pri delu pri našem podjetju v istem razdobju.

Edinica	Izguba			
	delovnih dni nesreče	bolezni	nesreče	bolezni
Ljubljana	1122	9.968	6.947.424	61.721.856
Celje	645	11.323	3.981.456	70.112.016
Maribor	1485	8.799	9.195.120	54.485.408
Jesenice	556	3.078	3.518.912	19.058.976
Zalog	170	1.572	1.052.640	9.735.824
Koper	271	1.955	1.678.032	12.105.360
Ravne	145	2.625	885.456	16.241.616
Podvelka	286	946	1.770.912	5.857.632
Kranj	319	1.180	1.975.248	7.306.366
C. O. Ljubljana	405	2.608	2.507.760	16.148.736
C. O. Maribor	292	1.082	1.808.064	6.699.744
Obrat gradbenih polizdelkov	375	1.376	2.322.000	8.520.192
Lesni obrat Skofja Loka	146	996	904.032	6.167.232
Centrala	5	143	—	885.456
Projektivni biro Ljubljana	—	589	30.960	3.647.088
SKUPAJ:	6198	48.238	38.378.016	298.680.696

Vzroki nesreč pri delu na naših gradbiščih so sicer raznovrstni, v porazdelitvi na glavne skupine pa se pokaže, da prednjačijo nepredvidnost in slaba priprava dela s pomanjkljivim znanjem. Podatki in proučevanja pa tudi pokažejo, da se tudi mnogi odgovorni tovariši ne zavajajo dovolj posledic premalo pripravljenega dela in površno izdanih navodil. To trditev naša služba in Tehnično varstvo nazorno prikaže z opisom nekaterih primerov.

Opeka se je podrla

V Črni na Koroškem gradimo hotel in druge hotelu potrebne objekte. Na stavbišču je zaposlenih tudi nekaj delavcev, ki opravljajo razna pomožna dela. V torek, 2. avgusta 1960 sta tov. Turk Marija in Rotar Fani vozili opeko s kupa k dvigalu. Opeka je bila zložena v skladih in pokrita s provizorno streho, napravljeno iz zidarskih plohov, položenih na ogrodje s podporami stoječih poleg sklada. Marija in Fani sta delali pridno, saj zidarjem za zidanje ni nikoli zmanjkalo opek. Medtem pa je delovodja opazil, da opeko s skladov ne jemljeta od zgoraj navzdol, ampak bolj s sredine, kar lahko povzroči porušenje skladov. Zato ju je opomnil, naj opeko jemljeta od zgoraj. Čez nekaj časa ju je pri obhodu ponovno opozoril, ker je opazil, da še vedno jemljeta opeko iz spodnjih skladov.

Kolektivna nesreča v Ljubljani

Navodila in opozorila delovodje, ki jima je tudi pokazal, katere sklade naj najprej pobirata, nista vzeli resno in delali raje po svoje. Ob 12.45 so se skladi opeke delno porušili, odmrinili podpore strehe, plohi pa so Faniko in Marijo pokopali pod seboj. Nesreča je terjala hude poškodbe pri obeh. Za zdravljenje poškodb je zdravnik predvidel 12 tednov. Zaradi nepravilnega dela in nediscipline sta morali prestati obe delavki hude bolečine, ki jih bosta pomnili verjetno še daljši čas.

Ali so takšne nesreče res potrebne?

Ob 12.45 so se skladi opeke delno porušili, odmrinili podpore strehe, plohi pa so Faniko in Marijo pokopali pod seboj. Nesreča je terjala hude poškodbe pri obeh. Za zdravljenje poškodb je zdravnik predvidel 12 tednov. Zaradi nepravilnega dela in nediscipline sta morali prestati obe delavki hude bolečine, ki jih bosta pomnili verjetno še daljši čas.

Ali so takšne nesreče res potrebne?

Ob 12.45 so se skladi opeke delno porušili, odmrinili podpore strehe, plohi pa so Faniko in Marijo pokopali pod seboj. Nesreča je terjala hude poškodbe pri obeh. Za zdravljenje poškodb je zdravnik predvidel 12 tednov. Zaradi nepravilnega dela in nediscipline sta morali prestati obe delavki hude bolečine, ki jih bosta pomnili verjetno še daljši čas.

Zaradi močnega potega se je podpora prelomila, ogrodje odra nepričakovano znižalo, plohi oderniki pa zgrmeli in podkopali tesarje pod seboj. Le naključje je bilo, da zrušeni oder ni potisnil delavcev z nezavarovane 3,20 m visoke galerije, na kateri so stali.

Posledice: Dva težje poškodovana, tretji pa je ostal brez resnih poškodb.

Vzrok nesreče: Če bi delali po navodilih delovodje odstranili plohe pred preurejanjem in zaganjem podpor in če bi izvedli tudi druge varnostne ukrepe, se nesreča ne bi pripetila. Prihranjeni bi bile bolečine, ki so jih morali prestati — in delo bi teklo normalno naprej brez zastoja in škode.

Razstrelivo ni igrača

Zidarski vajenec tov. Ivan Novak na stavbišču Hrastnik je mislil drugače. Kakor pravi sam, je v sredo, 10. avgusta 1960 našel v travi pri stanovanjskem naselju vžigalno kapico z vžigalno vrstico. Povedal je, da ni vedel, kako se mora s tem ravnanje in kakšne posledice lahko nastanejo. Prijelo ga je in se je malo poigral. V roke je prijel kamen in začel z njim udrihati po vžigalni kapici. Kaj je hotel doseči, tudi sam ne ve. Že po prvih udarcih je nastala eksplozija, ki zanj ni bila brez učinka. Dobil je poškodbe na prsih, rokah in nogah, da so ga morali z reševalnim avtomobilom takoj prepeljati v bolnišnico, kjer je ostal tri tedne, v bolniškem staležu pa je še sedaj.

Po izjavi vodstva stavbišča ni ugotovljeno, čigava je bila vžigalna kapica in kdo, ki mu je bilo razstrelivo zaupano, je z njim tako neodgovorno ravnal.

O tem dogodku je bilo obveščeno Tajništvo za notranje zadeve, ki bo krivca poiskalo.

Prižgal si je cigareto

Gradbišče Hrastnik — Gradbeno vodstvo Celje — gradi v Kemični tovarni v Hrastniku nov objekt »Elektrolizac.«. Za temelje objekta kopljejo vodnjake, ki pa jih je treba pred napolitvijo z betonom zaradi kemičnih snovi, ki se nahajajo v terenu, izolirati. Za izoliranje uporabljajo ibitol, ki ga je treba nanašati hladnega.

To delo je že več dni zaporedoma opravljal kvalificirani zidar tov. Franc Topolovšek, 26. avgusta 1960 je prekinil delo, da bi malo pokadil. Zato se je povzel po lestvi proti izhodu vodnjaka vedoč, da v vodnjaku ni varno prižigati vžigalice. Ko je bil na lestvi že toliko visoko, da je do pasu gledal iz vodnjaka, si je mislil: »No, sedaj pa že menda lahko prižgem cigareto!« In res. Prižgal si je cigareto, vžigalico pa vrget v vodnjak. Stal je na lestvi in kadil.

Ko je cigareta dogorela, je spustil — verjetno nevede — cigaretni ogorek v vodnjak in se nato tudi sam spustil, da bi nadaljeval z delom. Naenkrat pa, krik — posledice: Plamen je puhal iz vodnjaka kakor iz ognjenika. Topolovšku so takoj prihiteli na pomoč, a tudi sam je prestrašen hitel po lestvi navzgor. Hitro so ga potegnili iz nevarnega območja in z materijalom, ki so mu ga dali v vodnjak, zadušili ogenj. Ko so zagoreli plini, je švignil plamen iz vodnjaka, se je vnela tudi ostala izolacijska masa v vodnjaku. Tov. Topolovšek je dobil opekline po obrazu in rokah, ker, ko je prišel v vodnjak, ni več ulegel natakni rokavic.

Na kaj nas opozarja opisana nesreča? Ne opuščajmo varnostnih ukrepov, čeprav so komu, ki se za to ne spozna, navidez nepotrební.

Poglobimo se ob Tednu varnosti in več mislimo na škodljive posledice pri delu, ki jih utрпи naš delovni kolektiv!

Tudi ta primer naj bo resen opomin vsem, ki imajo opravka z razstrelivom, še prav posebno pa tistim, ki menijo, da zahtevani varnostni ukrepi niso potrebni.

In mladi ljudje? Mar je razstrelivo zanje res samo igrača?

kriva elektromotor, ker so delavci pri vodnjaku št. 62 še kontrolirali, če bo stroj mogoče treba še kaj premakniti ali urediti še kako drugo malenkost. Kako dela črpalka, je tudi zanimalo delavca tov. Miklošiča, ki je bil zaposlen pri sosednem ca. 4 m oddaljenem vodnjaku št. 56. Približal se je stroju in ne da bi kdo opazil položil roko na elektromotor. Roka mu je verjetno zaradi tresenja polzela po ohišju motorja in prišla do konca na odprtino za hlajenje, kamor je nehote sama ušla. V trenutku je veterica prišla za prste, mu dva odbila, dva pa močno poškodovala.

Ne vtikujmo se v dela, ki nas ne brigajo. Poučimo se o vseh nevarnostih pri delu! Ne odstranjujmo zaščitnih naprav, če pa jih že moramo, poskrbimo, da nepoklicani ne pridejo v nevarno območje. Preden poženemo stroj, namestimo zaščitne naprave!

KRITERIJ ZA OCENITEV PO HTV SLUŽBI V TEDNU VARNOSTI

HIGIENSKA ZASČITA:

pitna voda
stranišča
umivalnice
odmorni prostor in garderobe
shramba koles
smetišča
higiena v menzah in jedilnicah

TEHNIČNA ZASČITA:

tehnična zaščita ljudi pri delu
zaščita strojev
urejenost orodja
red na gradbišču — delavnicah

OSEBNA ZASČITA:

preskrba zaščite
uporaba zaščite
vzdrževanje zaščite
vzdrževanje opreme.

POZARNA VARNOST:

Ali ima potrebno gasilsko opremo?

ODGOVOR UREDNIŠTVA

Iz Celja nam je poslal obširno pismo zidar tovariš Martin Belci. V pismu razpravlja o pripravah za športni dan, ker je kot star kegljaš zaradi nerazumevanja in nepravilnega obveščanja ostal doma. Upamo, da se je do danes zadeva že uredila.

„Gradisov vestnik“ izdaja delavski svet podjetja Gradis, Ureja ga uredniški odbor. — Odgovorni urednik Lojze Cepuš. — Tiska tiskarna „Toneža Tomsiča“ v Ljubljani. — Izhaja mesečno.

Kaj hočemo, žoga je okrogla, so dejali Celjani

Prvo mesto so zasedli nogometaši iz Maribora

Nogometna ekipa gradbenega vodstva Ljubljana

TUDI ŠPORT JE PONOS »GRADISA«

Sklep sindikalnega odbora podjetja »Gradis« se je uresničil; tradicionalne športne igre so za nami. Sindikalne podružnice, ki so se zadnji čas temeljito pripravljale na športni dan (ene bolj druge manj, so preusmerile delo in razprave na druga področja gospodarske dejavnosti.

No, pa pogledajmo, kako je bilo na športnem dnevu?

Brez zvokov fanfar, brez vihra-

Tehnični direktor tovariš ing. Uršič pozdravlja tekmovalce

jočih zastav in brez stotisočglave množice gledalcev na stadionu so se v soboto, 10. septembra začele športne igre »Gradisa«, ki so zajele v dvodnevno tekmovalstvo nad 450 mladih in starejših tekmovalcev, vajence, mlade delavce poleg izkušenih delovodij in uslužbencev. Vse za istim ciljem, da bi v plemeniti športni borbi pokazali moč »Gradisa« in da bi manifestirali hkrati tudi letošnji jubilej, 15-letnico ustanovitve našega podjetja. Prav zato in pa ker letos proslavljamo še 10-letnico delavskega samoupravljanja ter 10-letnico športnega delovanja »Gradisa«, so le te naše športne igre tembolj pomembne.

Prvi dan zjutraj gosta megla, pa vendar znak lepega vremena in primerne tekmovalne razpoloženja. Čemu dež — ki je neke dni prej strašil — čemu za njim nevesitnosti za organizatorje in tekmovalce?

Točno ob 8. uri je številne udeležence v imenu organizatorjev pozdravil tov. Drago Mandelc, član sekretariata sindikalnega odbora podjetja. Dejal je: »Želim vsem tekmovalcem in ekipam veliko uspeha, seveda pa naj bi tekmovalne poteke v plemeniti športni borbi in medsebojnem razumevanju...

Ali je bilo v resnici tudi tako? Pogledajmo torej nekoliko po prizoriščih posameznih nastopov, saj so se Gradisovi športniki pomerili med seboj v nogometu, odbojki, namiznem tenisu, krosu, kegljanju, balinanju, streljanju in šahu, torej v 8 športnih panogah. Dovolj dela za vse in dovolj priložnosti za uveljavljanje. Glavni organizatorji športnih iger tov. Tone Martinšek, Drago Mandelc in Milan Šurk so imeli polne roke dela, saj je že prejšnji večer potoval v znamenju velikih dogodkov. Iz Raven, Maribora, Jesenic, Celja, Kopra in drugod so prihajali, eni z vlaki, drugi z lastnimi avtobusi. Gradisove športne igre so se pričele. Startalo je nad 450 športnikov.

SONCE IN SENCE ...

... ali kaj mentijo udeleženci

Ne bi bilo prav, če bi letošnje športne igre, ki so bile organizirane v Ljubljani, vseprek hvaliti. Zato smo povprašali nekatere posameznike iz različnih delovnih enot, ki so nastopale v Ljubljani. Sicer pa pogledajmo, kaj pravijo.

Jože Križ (Celje): Na kegljišču je bilo vse v redu, za druge športe se nisem zanimal.

Edo Kragelj (GV Ljubljana): Tekme v odbojki niso bile v redu. Razpored zaradi sovpadanja z nogometom ni bil naj-

boljši. Disciplina zadovoljiva. Glede prenočišč ni bilo v redu. So bile težave.

Lado Janžekovič (Maribor): Sprejem v redu, prehrana dobra, prenočišče slabo. Pri odbojki zmeda zaradi dveurne zamude.

Stane Simeonov (Jesenice): Organizacija v glavnem v redu. Prenočišča zelo oddaljena. Tekmovalstvo je potekalo v redu. Le s prevozom ni bilo najbolje. Preveč smo pešali.

Rudi Novak (Koper): Stanovanje in hrana dobra. Z rezultatom v nogometu smo zadovoljni. Ne pa s sodniki, ki so sodili slabo.

IN NAŠA OCENA?

Pri tako obsežnem tekmovalstvu se pač rado kaj zatakne. Zato pač ni potekalo vse gladko, kot bi si pač vsi želeli. In vendar, če se že na napakah učimo, je treba v bodoče pomisliti na nekaj podrobnosti.

■ Pripravljalni odbor naj bi začel delati že precej pred tekmovalstvom, zlasti pa naj pazljivo preveri termine za posamezne tekme. Tako pač ne sme priti do zmešnjave, kot se je zgodilo pri nogometu in odbojki. Od posameznih enot pač ni mogoče zahtevati, da bi njihovi tekmovalci nastopali le v eni športni panogi.

V imenu kolektiva in tekmovalcev centralnih obratov je pokal Gradisovega vestnika prejel tov. Milan Kopac

■ Vse delovne enote naj bi takoj po razpisu — ta naj bi bil poslan čimprej — prijavila svoje ekipe s skupnim številom nastopajočih tekmovalcev. Zaradi zamude je letos izostal Kranj, ki se je prijavil šele na dan tekmovalstva po telefonu.

■ Tisti funkcionarji, ki so vključeni v organizacijo, naj ne bi tekmovali, ali pa nastopili le v eni panogi, da ne bi trpele organizacije. Letos je organizatorjev — med drugim pa tudi sodnikov, n. pr. pri kegljanju in odbojki — primanjkovalo.

■ Odstraniti je treba takšne pojave, da bi posamezne ekipe odstopale sredi tekmovalstva, kot je bil letos primer pri odbojki (Koper) in namiznem tenisu (Celje).

■ Nasprotno pa so bile dobro organizirane nekatere panoge, kot šah, balinanje, streljanje in kegljanje, za kar je treba vodje teh tekmovalstev pohvaliti. Preskrba s hrano je bila v redu, nekoliko manj pa glede prenočišč.

Seveda pa je treba grajati tiste tekmovalce, ki se na igriščih niso znali vesti disciplinirano in so ugovarjali sodnikom. Za takšne pač ni drugega kot kazni, ki so jo zaslužili.

Vse pa vzemimo kot dobro spodbudo za prihodnje, da se bodo bodoči organizatorji dobro potrudili in pripravili naše športne igre v splošno zadovoljstvo.

NAJMOČNEJŠE GV LJUBLJANA

Cepprav gradbenemu vodstvu Ljubljana ni uspelo osvojiti največje trofeje, se lahko pohvali z najmočnejšo udeležbo svojih tekmovalcev, ki jih je nastopilo nič manj kot 69, medtem ko je bilo iz ostalih enot mnogo manj udeležencev. CO Ljubljana so imeli 58, GV Maribor in Celje 46, Centrala in gradbišče Jesenice po 43, Gradbišče Ravne 23 tekmovalcev, tako da je sodelovalo v celoti 430 tekmovalcev ali 10% vsega zaposlenega osebja.

Glede na to, da se vsi strinjajo, naj bi postale Gradisove športne igre stalna oblika tekmovalstva, bi bilo pač treba povečati število udeležencev ter za različne panoge spodbuditi zlasti mladino in ženske. Tako bodo dosegle športne igre svoj

pravi namen — postale bodo množične in tudi na zunanje pokazale moč Gradisa in njegovih delovnih enot po Sloveniji.

KEGLJAČ ALI NOGOMETNI TRENER?

Sobota popoldne. Nogometno igrišče v Šiški. Mož v sivem dežnem plašču in z aktovko v roki teka ob igrišču gor in dol. Zdaj se ustavi in z roko zgrabi za glavo, zdaj spet zdirja dalje, momlajoč sam zase ali pa opozarjajoč igralce na igrišču. Nenadoma obstane in zakriči: »Hej, sudija, ne znaš soditi! Ja, kakšen pa si?«

Gradisove športne igre dosegajo vsako leto svoj namen, prav zato bi bilo treba še bolj razširiti ter utrditi njihovo tradicijo. Takšnega mnenja so tudi zastopniki naše direkcije in sindikata, kar so poudarili v svojih besedah ob zaključku tekmovalstva.

Tehnični direktor inž. Uršič je med drugim dejal tole: »Čestitam vam k doseženim uspehom, ki naj vas spodbujajo še k večjemu razvijanju športa v naših delovnih enotah. S tem krepimo tovariško razpoloženje, ki je v Gradisu tradicionalno. Škoda je le, da se ne morejo — pač zaradi stalnega in nujnega menjavanja delovne sile, kar pač zahtevajo delovni pogoji — ustvariti stalne športne in tekmovalne ekipe, da bi se bolj dvigali borbeno in tekmovalno zavest. Kljub temu pa je treba krepiti in razvijati težnjo po telesnovzgojnem življenju, kar prinaša koristi in zdravje vsakomur od nas...«

Tajnik sindikalnega odbora tov. Cepuš je posebej poudaril, da sovpadajo Gradisove športne igre prav z olimpijskimi igrami: »Prav ko zaključujemo naše dvodnevne športne igre, v Rimu tudi že ugaša olimpijski ogenj. Tam so nastopili vrhunski športniki in se borili za zlate kolajne, pri nas pa so se borili tekmovalci le za uspehe svojih delovnih enot. To pa je prav tako pomembno, kot je pomembno sploh naše športno delo in življenje v okviru Gradisa. Zato v svojih enotah ne prekinite s športno dejavnostjo, temveč jo še bolj širite, zlasti med mladino...«

Te misli nam jasno kažejo pot nadaljnjega dela. Hkrati z delovno disciplino in uspehi v produkciji razvijamo še športno dejavnost vseh posod kjerkoli bodo dani tudi le najmanjši pogoji. Tudi v drugih podjetjih že več let uvajajo to športno — tekmovalno tradicijo in ob njej se kažejo tudi uspehi v produkciji. »Zdrav duh v zdravem telesu« naj bo naše vodilo in zdravi delovni ljudje se bodo lažje lotevali odgovornih delovnih nalog.

Hude so bile borbe v krosu. Pa tudi največ zmešnjave, ker je nekaj ekip zgrešilo prago

Zares ta možak se je vživel v igro tako kot najbolj vroč kibic na nogometni tekmi, ki bi na vso silo in za vsako ceno rad zmago svojega moštva.

Konec polčasa. Mož v sivem dežnem plašču steče na igrišče — naravnost med igralce gradbenega vodstva Ljubljane. Ustavi se ob njih in jih začne resno učiti. Zares resno zakaj tudi žogo je poskusil breniti, češ takole je treba breniti do zmage.

Kot pravi trener, kot večje strokovnjak za nogomet ...

In kdo je bil to? Ivo Praprotnik, znani prvak Gradisa v kegljanju, ki je v nedeljo osvojil na naših igrah v kegljanju šele — tretje mesto. Bi mu morda res kazalo iti za nogometnega trenerja in pustiti kegljanje, ka-li?

NOGOMET: RAZBURLJIVO

Nogomet je šport mladine. O tem smo se lahko prepričali na turnirju v Šiški, kjer smo videli v moštvi številne vajence in mlade delavce, ki so se vneto podili za okroglim usnjem. Manjkalo pa ni tudi starejših tekmovalcev. Bili smo ravno na igrišču, ko je tov. Janžekovič, komercialni šef iz Maribora, strokovno zabil tretji gol. Seveda ni bilo brez razburjenja in ostrosti — prav tako kot menijo nekateri, da je nogomet pač moška igra. Vsaka enajstotica je imela željo seči po pokalu in si priboriti naslov najboljših nogometašev »Gradisa« — pa kaj,

ko je vse skupaj namenjeno samo zmagovalcem.

Ze v soboto smo ugotovili, da bodo najresnejši kandidati za osvojitev pokala, nogometaši Gradbenega vodstva Ljubljana ali Gradbenega vodstva Maribor. Nogometaši iz Celja, na katere so nekateri toliko računali, so tokrat odpovedali. Zmagali so Mariborčani in osvojili pokal.

Sicer nogometašev glede discipline ne moremo pohvaliti. Na sploh pa so preveč ugovarjali sodniškim odločitvam, kar je motilo normalen potek turnirja. Nakateri pa tudi s sodniki niso bili preveč zadovoljni. Pravijo, da so preveč »navi-

ni storilo. Posledica? Diskvalifikacija. Škoda! Toda dober nauk za prihodnje. Treba bo pazljiveje poslušati vodjo tekmovalstva in si natančneje ogledati vso prago. Pa so tudi pobalini iz bližnje okolice pomagali k zmešnjavi. Nalašč so menda odstranili papir, s katerim je bila označena praga.

In še nekaj! Ob takšnem teku bi morali postaviti na start in cilj več sodnikov oziroma pomočnikov. Minilo bi vse bolj brez nevednosti, kot je to pot. Tudi protestiranje ne bi bilo, kot se je zgodilo. Zmagal je namreč Zalog, medtem ko so bili prvotno — nepravilno — proglasi za zmagovalca Jeseničani.

Rezultati: 1. Zalog 8:01, 2. Jesenice 8:02, 3. CO Ljubljana 9:00, 4. Ravne 9:05, 5. Koper 10:00. Diskvalificirane so bile ekipe GV Celje, Maribor in Ljubljana ter Betonarna Ljubljana.

BALINANJE: PREMALO EKIP

Balanjanje štejemo med športe, ki so pri delavcih najbolj razširjeni. Zaradi tega smo bili prepričani, da bo nastopilo tudi veliko ekip, pa smo bili nekoliko razočarani. Le štiri moštva so se pojavila na startu, kar je zares premalo. Nasprotno pa moramo pohvaliti balinarje zaradi njihove vzorne discipline in zagrizenosti pri posameznih borbah, kjer so odločali posamezni: lučaji oziroma »punti«, kot pravijo naši balinarji. Turnir je bil organiziran na novem, nedavno odprtem balinišču Inval'da, tekme pa je dobro vodil znani zvezni sodnik Martin Hodalič. Zmagala je ekipa CO Ljubljana, ki je premagala vse svoje nasprotnike, najtšo borbo pa je imela z ekipo GV Ljubljana, ki se ji je prav resno postavila po robu.

Rezultati: CO Ljubljana : Jesenice 13:0, GV Maribor : GV Ljubljana 4:13, CO Ljubljana : GV Ljubljana 13:3, Jesenice proti GV Maribor 11:13, CO Ljubljana : GV Maribor 13:3, GV Ljubljana : Jesenice 13:1.

Vrstni red: CO Ljubljana 6, GV Ljubljana 4, GV Maribor 2, Jesenice 0 točk.

KEGLJANJE: SAMO TU ZA ŽENSKE?

Kegljanje predstavlja v delovnih enotah Gradisa v Sloveniji že nekako ustaljeno tradicijo. Ta tradicija je menda omogočila, da so tudi ženske posegle v borbo za športne lovoričke — torej edino pri kegljanju. Pri tem se upravičeno vprašamo: ali ženske pri Gradisu ne znajo streljati, igrati namiznega tenisa ali pa odbojke? Prav tako bi lahko tudi v teh panogah nastopile kot posameznice.

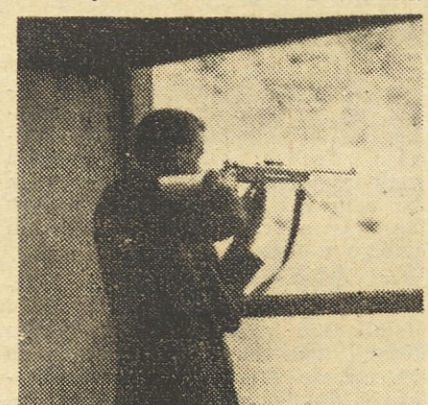
V kegljanju so startale 10-članske moške in 4-članske ženske ekipe v borbenih igrah, posamezniki in posameznice pa še posebej na 100 lučajev mešano. Zdi se nam pa, da je bilo število posameznikov in posameznice preveč omejeno in tako ni bilo omogočeno nastopiti širšemu krogu posameznikov in posameznice. Pri moških je nastopilo le 10, pri ženskah pa 5 posameznice. Slabša od pričakovanja pa je bila udeležba ženskih ekip.

Ob končnem izidu pri ekipah skoraj nismo bili presenečeni, le pri ženskah bi kmalu prišlo do preobrata, zakaj favoritinje bi kmalu doživele poraz. Tem večje presenečenje pa predstavlja dvojni poraz Praprotnika, ko sta ga prehitela Jeseničan Arčon in Ljubljčan Dimnik, medtem ko je pri ženskah zanesljivo zmagala Klemenčičeva, ki bi v moški konkurenci dosegla celo drugo mesto.

Vrstni red: moški — ekipe: Jesenice 810, CO Ljubljana 750, GV Maribor 700, Centrala Ljubljana 675, GV Celje 669, Ravne 641, GV Ljubljana 629; posamezniki: Arčon (Jes) 432, Dimnik 402, Praprotnik (oba GV LJ) 402, Cotič (CO LJ)

KROS: VSI NA STARTU

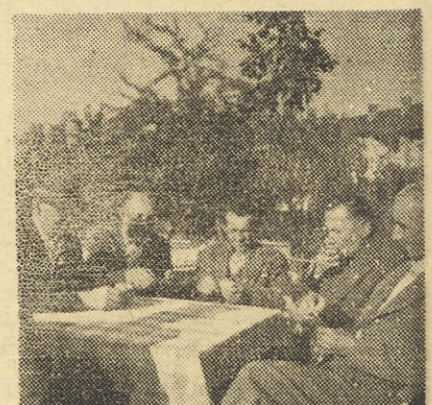
Letošnji tekmovalni razpis je velevail, da morajo na krosu sodelovati tričlanske

Strelcem iz Centralnih obratov je težko kdo kos

ekipe vseh delovnih enot, ki bodo nastopile na tekmovalstvu v Ljubljani. To se je tudi zgodilo in »glavni« pri tej tekmi — Mujo Ravnikar — je imel v nedeljo dopoldne na igrišču Krma kar precej dela.

Tekmovalne ekipe so morale skupaj preteči okrog 2.800 m dolgo prago s ciljem na nogometnem igrišču Krma. Praga pa je peljala tudi precej v breg na Golovec pa spet nazaj v dolino. Tekmovalci zaradi tega niso imeli težav, huje pa je bilo, ker so nekateri pozabili, da morajo preteči pred ciljem še en krog in pol izven igrišča, česar pet ekip

Tako so pa na športnem dnevu »tekmovalci« nekateri drugi člani

395, Weisenstein (CO Mrb.) 390, Satler (Centr. Lj.) 390, Mahnič 386, Martinšek (oba CO Lj.) 384, Rogač (Ravne) 384, Simeonov (Jes) 383.

Zenske ekipe: Centrala Ljubljana 325, GV Ljubljana 322, Jesenice 218; posameznice: Klemenčič 416, Tome (obe Centrala) 373, Bergant 339, Dežman (obe GV Lj.) 355, Baloh (Gradb. Jes) 343.

STRELJANJE: NA DVEH OROŽJIH

Veliko vnemo so pokazali tudi nas. strelci, saj so nastopili kar z dvema grozjema — z malokalibrsko in zračno puško. Pravzaprav so le-ti startali prvi, pred vsemi drugimi športniki. Ze v soboto ob 9. uri zjutraj so se razlegali strel: MK puškami na strelišču ob Dolenjski cesti, seveda brez velikega grmenja, toda natančno, premišljeno, čim bliže »mušu«... A šlo je za vsak doseženi krog in razlike so bile, tako pri ekipah kot pri posameznikih zelo majhne. Vse pa je šlo točno po predvidenem načrtu in prav

spišni pa smo bili zadovoljni s polno udeležbo in z veliko borbenostjo vseh sodelujočih ekip. Sah je, kot kaže, pri Gradisoveh zelo priljubljen.

Končni vrstni red: GV Ljubljana 29 točk, Centrala Ljubljana 23,5, Gradbišče Ravne 23,5, CO Ljubljana 22, CO Maribor 19, GV Celje 18, Gradb. Jesenice 18, GV Maribor 15,5, Gradb. Zalog 7, mladinci GV Ljubljana 4,5 točke.

ODBOJKA: ZAPLETI

V odbojki je nastopilo zelo malo ekip. Le štiri smo našli, a še med temi ni tekmovalje potekalo v popolni homogenosti. Prišlo je do zapletov zlasti v nedeljo, manjkali so tudi sodniki, skratka ob tej športni panogi so bili vsi najbolj razočarani. Kje bi iskali krivdo in krivca? Morda v tem, ker si je vsakdo mislil, da je odbojko pač najlažje organizirati. Toda temu ni tako. Kot pri drugih panogah, je bilo pri odbojki treba zagotoviti več moči za dobro izvedbo turnirja.

Med posamezniki je potekala glavna borba med Hartmanom, Babičem in Smolcem in bojna sreča se je obrnila v prid Hartmana.

Rezultati: CO Ljubljana : Centrala Ljubljana 4:5, Centrala Ljubljana : Jesenice 5:3, CO Ljubljana : CO Maribor 5:4, CO Maribor : Centrala Ljubljana 5:1, CO Ljubljana : Gradb. Jesenice 5:3, CO Maribor : Gradb. Jesenice 5:1.

Vrstni red: CO Maribor 2 točki (14:7), CO Ljubljana 2 (14:12), Centrala Ljubljana 2 (12:12) — posamezniki: Hartman (CO Mrb.), Babič (Gradb. Jes.), Smole (Centr. Ljubljana).

GENERALNI ZMAGOVALEC — CO LJUBLJANA!

Tekmovana komisija, ki je zbirala končne rezultate tekmovalstva v vseh športnih panogah, je imela precej osežno delo, saj ni bilo tako enostavno določiti končnega zmagovalca. Kandidatov je bilo pred tekmovaljem enajst, če upoštevamo vse udeležene delovne enote. Kasneje se je to število sicer precej skrcilo in za pokal našega glasila se je razvila zelo ostra borba. Najhujša rivala sta bila na koncu ekipi Centralnih obratov in Gradbenega vodstva iz Ljubljane. Če bi se tekmovalci GV Ljubljana zlasti pri strelcih nekoliko solidneje pripravili, če bi moška kegljaška ekipa malo dlje časa trenirala, če bi ženska ekipa ne klonila v zadnjih trenutkih igre proti ekipi Centrale in morda še, če bi bila športna sreča bolj naklonjena balinarjem Gradbenega vodstva, kot pa bilinarjem CO, bi se Centralni obrati sedaj ne veselili ob prehodnem pokalu Gradisovega vestnika. To pa seveda ne pomeni, da jim je kdo tega nevoščljiv, pač pa nasprotno kaže, kako oster boj je bil za vsako posamezno točko, ki so odločale o končni razvrstitvi. Vse to kaže tudi, da bo borba prihodnje leto še precej ostrejša in je sedaj težko že vnaprej določiti prihodnjega zmagovalca.

Dve zmagi, tri druga mesta in eno tretje so zadostovali CO Ljubljana, da

Sportni dan je za nami in pokali so razdeljeni. V sredini pokal Gradisovega vestnika

so s 13 točkami osvojili prvo mesto. Precej resno sta se merili med seboj še Gradbeno vodstvo Maribor in Centrala Ljubljana, precej za njimi pa so ostale delovne enote. Pregled po doseženih točkah nam nudi takšno sliko:

CO Ljubljana 13 točk, GV Ljubljana 10, GV Maribor in Centrala Ljubljana po 8 točk, CO Maribor 7, Gradbišče Jesenice 6, Gradbišče Zalog 3, Obrat Skofja Loka 3, Gradbišče Koper 1, GV Celje in OGP Ljubljana po 0 točk

Celjani so na športni dan pripeljali svoj jazz. Dvorišče je bilo polno hvaležnih poslušalcev

enako tudi z zračnimi puškami, s katerimi so tekmovali v prostorih Centralnih obratov na Smartinski cesti. Morda bi bilo bolje, če bi z obema orožjema tekmovali kar na streliški cesti, kjer so strelišča v ta namen že pripravljena.

Najsolidnejšo formo so pokazali strelci Centralnih obratov Ljubljana, ki so osvojili eno prvo in eno drugo mesto, med posamezniki pa obakrat prvo mesto Zupan (CO Lj.). Prav dobro so se seveda uveljavili tudi strelci CO Maribora in obrata Skofja Loka, razveseljivo pa je še, da sta z zračno puško nastopili tudi dve vrsti mladincev.

Rezultati: zračna puška — ekipe: CO Maribor 810 krogov, CO Ljubljana 793, Obrat Skofja Loka 755, Betonarna Lj. 718, GV Celje 706, Centrala Lj. 666, GV Ljubljana 640, Ravne 525. Mladinci: GV Ljubljana 658, CO Ljubljana 643; posamezniki: Zupan 358, Snajder (CO Lj.) 333, Stanovnik (Sk. Loka) 332, Ditmajer (CO Mrb.) 331, Kobetič (GV Lj.) 317, Peternej (Skofja Loka) 315, Robič 312, Zgajnar (oba CO Mrb.) 301, Narandža (GV Lj.) 291, Samperl (CO Mrb.) 264, Skrabl (GV Celje) 254.

Malokalibrska puška — ekipe: CO Ljubljana 708, obra Skofja Loka 686, CO Maribor 630, Betonarna 609, Gradb. Ravne na 471, GV Celje 430; posamezniki: Zupan 209, Kuštrle (oba Centralni obrati posamezniki: Zupan 209, Kuštrle (oba CO Lj.) 200, Krznar (Ravne) 197, Stramšek (CO Mrb.) 194, Stanovnik 192, Peternej (oba Sk. Loka) 142, Ditmajer (CO Mrb.) 160, Ščančar (Sk. Loka) 146, Snajder (CO Ljubljana) 142, Narandža (GV Lj.) 132, Zevnik (Bet.) 100.

SAH: POPOLNA ZASEDEA

Precej razgibano je bilo seveda tudi v prostorih, kjer je potekal šahovski boj, čeprav ni bilo streljanja, niti okroglega usnja ali krogega za balinanje. Šahisti so se sklanjali nad črno belimi deskami, premišljeno premikali šahovske figure in pazili drug na drugega, kje bi kdo koga ukanil. Za naslov se je pomerilo deset ekip, med njimi tudi ena mladinska. V prostorih pa je vsepovsod vladala silna tišina, zares primeren mir.

Tako, kot je največ lovork v obliki točk pobrala ekipa Gradbenega vodstva Ljubljane, tako so bili najšibkejši njeni mladinci, ki so se morali zadovoljiti le z zadnjim mestom. To pa jim prav gotovo ne bo vzelo poguma, saj za dežjem običajno pride sonce in od porazov pot vodi konec koncem tudi k zmagam.

Ugodno so nas presenetili še šahisti z Raven, ki so zasedli solidno 3. mesto, na-

ja. En sam človek tega ne zmore — to je treba v bodoče dobro premisliti.

Kako pa borbe? Pričakovali smo, da bo zmaga ostala v Ljubljani, vendar so bili najuspešnejši igralci GV Maribor, ki so tudi v tej panogi osvojili prvo mesto pred Centralo Ljubljana. Odstopil je Koper, ki je nečastno položil orožje že pred koncem.

Po zaključku se je razvila prijetna zabava. Tovariš Pirc, Kapelj, ing. Sever in drugi pevci so visoko povzdignili svoj glas

Rezultati: GV Maribor : GV Ljubljana 2:0, GV Maribor : Centrala Ljubljana 2:0, GV Maribor : Koper 2:0, GV Ljubljana : Koper 2:0, Centrala Ljubljana : GV Ljubljana 2:0, Centrala Ljubljana : Koper 2:0.

Vrstni red: GV Maribor 6 točk, Centrala Ljubljana 4, GV Ljubljana 2, Gradbišče Koper 0 točk.

NAMIZNI TENIS: OD 4 NA 3 EKIPE

Brez večjega hrupa je potekal tudi turnir v namiznem tenisu, vendar se je žak majno število 4 ekip (vsaka s 3 tekmovalci) skrcilo na 3 ekipe, ker je Celje med tekmovaljem odstopilo. Seveda pa so tudi v tej panogi še posebej tekmovali posamezniki, kar je precej razgibalo nastopajoče »pingpongarje«. Večina dvobojev se je končala z zelo tesnimi rezultati, le CO Maribor je uspelo s 5:1 odpraviti Centralo Ljubljana in Gradbišče Jesenice kar pa je tudi Mariborčanom najbolj pripomoglo k osvojitvi prvega mesta.

gre. Na častnem mestu so se »gnetli« pokali za zmagovalce v posameznih športnih panogah in prav zapeljiv je bil pogled na bleščečo »družčino«, ki je vzbujala še posebno zanimanje. Marsikdo je pomisljal, da ne bi bilo napak osvojiti eno izmed njih.

Med vsemi pa je zavzemal najvidnejše mesto nov velik pokal, ki ga je uredništvo »Gradisovega vestnika« letos prvič poklonilo, da bi ga odslej dalje kot prehodnega prejemale naše najboljšie enote, ki bi dosegale največ točk v generalni razvrstitvi. Določeni so bili nekateri kriteriji za osvojitev prehodnega pokala. Tako se prehodni pokal lahko osvoji v trajno last v petih zmagah na športnih dnevih v različnih letih.

Zmagovalna edinica v vsakoletnem športnem tekmovalju Gradisa

je tista, ki je dosegla največje skupno število točk v posameznih disciplinah. S tem, da se šteje:

— osvojitev prvega mesta 3 točke

— osvojitev drugega mesta 2 točki

— osvojitev tretjega mesta po 1 točko.

Ob morebitnem sporu odloča o prvem mestu vsakokratno vodstvo organizacije športnega dneva skupno s predstavnikom uredniškega odbora Gradisovega vestnika.

Edinica, ki si je začasno priobčila prehodni pokal, ga sme odnesti v svojo edinico do prihodnjega športnega dneva Gradisa. Predsednik sindikalne podružnice, ki je osvojila pokal, je odgovoren, da je pokal v redu vzdrževan in da ga prinese nepoškodovanega na prihodnje tekmovalje. Kolikor se edinica, ki je osvojila pokal za eno leto ali pa v trajno, razformira, potem se ga ob likvidaciji sindikalne podružnice preda sekretariatu sindikalnega odbora podjetja Gradisa, ki bo nadalje odločal, katera edinica bo prejela pokal.

Letos so pokal »Gradisovega vestnika« zasluženo prejeli Centralni obrati Ljubljana. Če ga bodo hoteli dobiti v trajno last, bodo morali zmagati še povrsti naslednji dve leti ali pa pet let v presledih. Takšna so določila in prav to bo vzbudilo pri naših tekmovalcih ter ekipah še večjo tekmovalno vnemo. Kdo ne bi bil ponosen, če bi v ta pokal vrezal ime njegove delovne enote ter letnico zmage. Zatorej smo uverjeni, da bo ta pokal večkrat menjal lastnika in si priboril pri Gradisovih športnih igrah tudi primerno tradicijo.

Prav zaradi tega je naše uredništvo namenilo pokal zmagovalnim enotam, da si ga skušajo priboriti

s pošteno dorbdo v športnih arenah in da tudi na ta način reprezentirajo ime našega podjetja »Gradise«.

Urednik

Brez nezgode pa le ni šlo. Tale si je pri nogometu natrl kost

Dvoje srečanj na nogometnem igrišču. V tovariški borbi so se udarili Celjani in Koprčani.

Zmagoviti povratek iz Pirana

Teden dni za športnimi prireditvami Gradisa so se zbrali gradbinci iz vse Slovenije na medsebojno športno tekmovanje, ki ga je organiziral celjski Ingrad v počastitev 10-letnice delavskega samoupravljanja v gradbenih podjetjih. Da bi združili športne tekme še s prijetnim obiskom slovenskega Jadrana, so bile vse tekme organizirane v Piranu.

Že v petek zvečer so se začeli zbirati tekmovalci posameznih ekip iz različnih krajev in tako so prispele v Piran člani delovnih kolektivov »Slovenija ceste«, »Obnova«, »Tehnika« in »Gradis« iz Ljubljane, »Pionir« iz Novega mesta, »Dolenjsko gradbeno podjetje«, Grosuplje, »Konstruktor« in »Stavbar« iz Maribora, »Gorica« iz N. Gorice, »Primorje« iz Ajdovščine, »Sava« z Jesenic, »Zasavje« iz Trbovelj, »Tehnik« iz Škofje Loke in prireditelja. Kar lepo številce tekmovalcev, »oboroženih« s puškami, krogami, žogami, belimi žogicami in šahovnicami ter figurami Obetal se je prav vroč in zanimiv boj — za naslov najboljšega športnega kolektiva med gradbenimi podjetji.

Seveda ni šlo vse gladko, zakaj najprej je vreme skazilo razpoloženje, nato pa se je zataknilo pri tekmovanju. Namesto v sedmih, so ekipe nastopile le v treh panogah, in sicer v šahu, kegljanju (moški in ženske) ter v streljanju z zračno

puško, odpadlo pa je tekmovanje v nogometu, vse zaradi silnega dežja.

Gradisovci so bili zbrani iz različnih delovnih kolektivov, skratka reprezentanca najboljših tekmovalcev, ki so se izkazali nedeljo v soboto poprej na Gradisovih športnih igrah. To je bila pametna odločitev, čeprav na primer šahisti niso nastopili v najboljši sestavi, pa morda bi še v kakšni ekipi nastopil lahko kateri izmed boljših. Toda uspehi so bili tu. Gradisove vrste so bile čvrste in odločene za zmage. Tako strelci kot kegljači in kegljavke so pobrali lorivke, pa še šahistom je le malo manjkalo, da bi osvojili prvo mesto. Trofeje so torej romale v Gradisove vitrine, pokali so se pridružili mnogim doslej priborjenim.

Kegljači so nastopili v konkurenci 7 ekip v borbenih igrah. Odigrali so dve tekmi in se povzpeli na najvišjo stopnico. Seveda z nič kaj blestečim rezultatom — 352 kegljev. Toda drugi so bili še mnogo slabši, celo igralci Ingrad, ki so zasedli predzadnje mesto! Presenetil pa je Pionir z 2. mestom. Zmagovalno ekipo so sestavljali Arčon, Tarman, Simeonov, Mekiš, Saje, Wabra, Sattler, Praprotnik, Mahnič in Cotič, vrstni red pa je takle: Gradis 352, Pionir 339, Primorje 307, Konstruktor 268, Slovenija ceste 266, Ingrad 248, Grosuplje 238.

Drugo zmago so priborili Gradi-

su kegljavke. Le-te so odigrale le eno tekmo. nastopilo pa je 6 tekmovalk. Tudi njim se je posrečilo pustiti ostale ekipe precej za seboj, čeprav so se pritožile nad kegljiščem, češ da je prava »drvarnica«. Zaradi tega so bili tudi rezultati precej slabši. In zmagovalke? To metova, Šmrjčeva, Bergantova, Klemenčičeva, Remčeva in Erjavčeva, vrstni red pa takle: Gradis 135, Pionir 119, Ingrad 108, Primorje 104.

Pri strelcih sta Gradisu prav tako pripadli dve zmagi — med ekipami in posamezniki. Sicer je bila do zadnjega bolj trda, toda izkušeni Šnajder, Zupan, Vidmajer, Stramšek in Stanovnik so znali večkrat zadeti v črno, kot njihovi nasprotniki, zato jim zmaga tudi ni ušla. Pri posameznikih je bil vrstni red takle: Šnajder (Gradis) 134, Kos (Pionir) 128, Zupan (Gr) 128 itd., pri ekipah pa: Gradis 622, Pionir 614, Slovenija ceste 545, Vodna skupnost 545, Gorica 540, Zasavje 535, Ingrad 524, Grosuplje 496, Stavbar 488, Pionir ženske 471, Primorje 453, Tehnika 422, Sava 409, Obnova 370, Konstruktor 345, Tehnik 317.

In šahisti? »Samo« drugo mesto so osvojili. Če bi bili nekoliko bolj pazljivi, bi tudi njim ne ušla lovorika. Sicer pa smo lahko v splošnem z našimi športniki zadovoljni, saj so se vrnili iz Pirana zmagovito, kar s tremi blestečimi pokali.

Odločne žene...

Petek popoldne. Uslužbenci Gradisa so že zdaonaj zapustili službena mesta. V oratarjevi loži v Bohoričevi ulici pa nenadoma zazvonil telefon. Zadihan, nervozen ženski glas hiti pripovedovati: »Da, o Gradisovo stanovanje se hoče oseliti nekdo od Tehnike, pa nima pravice. Posredujte!«

Kot nalašč je v pisarni gradbenega vodstva Ljubljana neka uslužbenka, ki razmere pozna. V stanovanje na Ptujski cesti, ki je po odločbi namenjeno in dodeljeno uslužbencu centrale Gradisa Bačarju, se hoče oseliti nekdo od Tehnike, ima že ključne in podobno...

Brž kratek posvet — in v akcijo stopi avtomobil S-16079. Kam? Po zakonitega lastnika stanovanja, too. Bačarja. Dobili smo ga doma. Bil je pač izredno presenečen, ko je videl, da gre zares, da tu ni nobene šale. Sedel je v avtomobil in odpeljal smo ga na Ptujsko cesto...

Tam je že stal kamion z napisom »Tehnika«, na njem deloma naloženo pohištvo. Nekaj ga je bilo že v stanovanju. Pred hišo razburjeni stanovalci, predosem pa tri ženske, žene uslužbencev Gradisa. Le-te so bile najbolj razborite in niso dopustile nadaljnje oseljevanja...

»Ste prišli? Me ne pustimo, da bi se oselil. To je vendar Gradisov blok, za naše uslužbence in delavce.« so hitele v en glas zafrjevati. Bile so to žene naših Kaplja, Cotiča in Frasa in niso pustile »novega stanovalca«, da bi zasedel stanovanje, ki je bilo namenjeno drugemu — uslužbencu Gradisa too. Bačarju. Že poprej pa je too. Frasova po telefonu klicala po pomoč in posredovanje. Bili smo izredno presenečeni zaradi njihovega zadržanja in odločnosti in priznati moramo, da so svojo odločnost pokazale v pravem trenutku ter s tem naredile prizadetemu, pa tudi Gradisu veliko uslugo. Redkokje bi se sestanovaleci potegnili tako za pravico. In celo odločnejše so bile kot predsednik hišnega sveta v tem stanovanjskem bloku.

Seveda je potem trajalo še precej časa — vmes je moral poseči še organ LM —, da se je zadeva uredila. Tisti, ki je hotel zasedeti stanovanje, je konec koncev imel v rokah tudi nekaj »črne« na belem, nekakšno odločbo svojega podjetja, da je upravičen zasedeti to stanovanje. To pa seveda ni obveljalo, zakaj v tem bloku pravico do stanovanja imajo uslužbenci in delavci Gradisa, ne pa drugih podjetij. Tako smo tega človeka skoraj pomilovali, zakaj zamen je bilo njegovo iseljevanje iz prejšnjega stanovanja, pa prevoz, najemanje delavcev za pomoč in izguba časa. Morda ti stroški niso tako veliki, a vendar je mož imel nevarnosti ter slabo voljo.

Zadeva je bila konec koncev urejena v prid Gradisa in Bačarja, seveda ne v mali meri po zaslugi omenjenih treh odločnih žena, uslužbenke gradbenega vodstva too. S. in navsezadnje tudi avtomobila S-16079. Zato smo ta dogodek tudi zapisali.

Cestni predor pod Mont Blanc

Med vsemi cestnimi predori mednarodnega pomena, ki so sedaj v gradnji, se po svoji važnosti najbolj odraža oni pod Mont Blanc. Projekt predvideva, da bo ta najdaljši predor na svetu izročen avtomobilskemu prometu v štirih letih in bo letni promet sklenjen 264.000 avtomobilov, 24.000 avtobusov, 49.000 motociklov in 15.000 kamionov, s čimer bi prepeljali 1.500.000 potnikov in 75.000.000 kg tovora pri brzini vozil 40 km/h.

Po dolgotrajnih razpravah je bila lega predora med Chamonixom na francoski strani in Courmayeurom na italijanski strani.

Dostop do severnega portala predora na francoski strani bo možen po cestah, ki so speljane po dolini reke Isere in Arve ter po dolini zgornjega toka reke Rhone.

Na italijanski, t. j. južni strani se tunel prebije v dolino reke Dora Baltea v višini 1.380 m. Po tej dolini vodijo ceste v Milano in Torino.

Mont Blanc je najvišji evropski vrh, ki ima zelo široko bazo in razen tega se visoko situirani dolini reke Arve in Dora Baltea. To tvori ugodne pogoje za tovrstno zgradbo, ker je treba prevrtati samo eno gorsko verigo. Pri drugih alpskih tunelih (Simplon itd.) je bilo treba prevrtati dve ali celo tri vzporedne gorske verige. Višinska lega obeh dolin, po katerih je možen dostop do predora, je pa tudi taka, da bo mogoč promet čez vse leto.

Zelo važen faktor pri gradnji predora je tudi debelina hribine nad njim. Če so plasti nad predorom pretanke, zelo lahko propušča površinsko vodo. Pri debelih slojih nad predorom naletimo med delom na previsoke temperature. Lega prodora Mont Blanc je bila zaradi tega premaknjena proti l' Aiguille du Midi, pod ledenik Geant, kjer znaša debelina hribine nad predorom okrog 2000 m, zaradi česar se lahko računa, da temperatura ne bo presegla 50 °C.

Geološki in geometrični problemi predora so bili predmet obširnega študija. Takoj od Chamonixa pride predor v zdravo granitno skalo, iz katere je v pretežni meri masiv Mont Blanca in v kateri se lahko napreduje, razen v conah, kjer je hribina zmlata, brez kakršnih posebnih varnostnih ukrepov. Sedimentne kamenine se pojavijo le pri izhodu tunela na italijanski strani. Dela na francoski strani vsebujejo izvrtanje tunela in napravo betonske obloge v dolžini 4.850 m. Presek predora je ca 65 m²; padec znaša 2,4 promile. Zemeljska dela so predvidena v iznosu 440.000 m³; en del pridobljenega materiala bodo uporabili za agregate, drugi del pa za napravo pristopnih poti. Za betonsko oblogo, ki je predvidena v debelini od 30 cm do 60 cm, bodo uporabili 75.000 m³ betona. Za tako obširna dela je uporabljena tudi močna mehanizacija. Za prebijanje predora so urejene tele instalacije:

- kompresorska postaja 1000 KS,
- ventilacijska naprava, ki ima dve seriji ventilatorjev po 15 m³/sek.,
- podzemni čistilec zraka (odvzem prahu).

Naprava za betonarno pa ima tele instalacije:

- betonarno z drobilci, pralnimi bobni in silosi za agregat (urni donos 50 ton) ter s silosom za cement vsebine 300 ton. Betonarna je opremljena z avtomatično tehniko in z napravo za gretje agregatov med zimo.

Ko bodo predor prebili in odstranili izkopani material v dolžino 600 do 800 m, bodo predor obložili z betonom in to v dveh etapah:

- betonska obloga vzdolžnih sten napreduje 60 m pred betoniranjem oboka. Betonira se s posebno prirejenim opazem, ki omogoča istočasno betoniranje leve in desne stene v dolžini 12 m.

- betoniranje oboka se izvaja s pomočjo 6 teleskopskih kovinskih opaznih elementov.

Na italijanski strani je predor dolg 7050 m z 2,5 promilnim padcem. Stična točka obeh odsekov predora je na višini 1.395 m. Na tej strani je predor prvih 1500 m v lapornatih skrilavci, nato pa preide v granit.

Dela se v treh izmenah po 8 ur z baterijo 20 vrtnih kladiv »Atlas Tigre« s svedri »Sandvig Coromant«, ki sestoji iz tungstena in ogljika. Vrtna kladiva so razporejena po posebnem vozu, nameščenem na tirnicah. Razporeditev terena je ugodnejša na italijanskem območju. Sirova vozišča bo 7 m, ob levi in desni strani vozišča je še robni pas širine 0,70 m. Višina predora je 4,50 do 4,80 m. Za ventilacijo predora bo osvojen tako imenovani »semitransversalni« sistem z dobavo svežega zraka spodaj s pomočjo osmih vodov (4 od vsakega portala) skupne kapacitete 300 m³/sek. Odvod pokvarjenega zraka bo z dvema vodoma (en izhod voda na vsakem portalu) 150 m³/sek. Te ureditve bodo dopustile promet 350—400 vozil na uro.

Razsvetljava tunela bo ojačena proti izhodu iz tunela, da se bodo oči voznika lažje privadile na dnevno svetlobo. Cena teh del je ocenjena na 5500 milijonov lir za italijanski del tunela in 55 milijonov novih frankov za francoski del tunela.

Za kritje stroškov gradnje se bo pobirala taksa za vozila, ki bodo koristila pot skozi tunel.

EXPONAT 1960

V drugi polovici maja letos je bila na aerodromu Le Bourget pri Parizu 2. mednarodna razstava gradbenih strojev, imenovana »Exponat 1960«.

Od obilice gradbenih strojev vam bomo danes opisali dumper majhne kapacitete, imenovan tudi »Baby dumper«, ki ga je predstavila tvrdka »Simbron«.

Vsebina posode je 0,80 m³, če je napolnjena z vrhoma pa se mu lahko naloži 1,00 m³ Konstrukcija in oblika je najlepše razvidna iz slike.

Na teh slikah je stroj opremljen s posodo, prirejeno za uporabo v kamnolomih. Seveda se ga lahko opremi tudi s posodo, ki

je prirejena za prevoz betona in raznega drugega gradbenega materiala.

Ta mali dumper je zelo okreten; giblje se s hitrostjo 5,7 km/uro in 14,7 km/uro. Pri prednjih kolesih ima prirejene »copate« s katerimi se stroj zasidra v tla, tudi če so ta močno valovita (slika 2 in 3) in se uporabijo takrat, ko je treba dvigniti polno posodo s tal ali pa jo postaviti s stroja na tla. Pri iztresanju materiala iz posode pa te »copate« niso potrebne. Dumper je torej urejen tako, da material iz posode lahko iztrese ali pa posodo z materialom odloži na določenem mestu in vzame prazno posodo, in obratno.

Dumper je premlejen z bencinskim ali z Diesel motorjem »Bernard«.

Na letošnji II. spomladanski razstavi gradbeništvu in gradbene obrti v Parizu so bili med drugim razstavili tudi razne nove vrste materiala. Med najbolj zanimive vrste sodita »Piatrok« in »Pyrok«.

1. Piatrok je material, ki se uporablja za omete. Vsebuje prednosti mavca to se pravi njegovo trdnost, hitro sušenje, hitro uporabnost, pri tem pa ne dobi neprijetnih madežev. Videz ometa iz te snovi je lahko različen: gladek ali zrnat, v beli ali v kakršni drugi barvi, v enem ali v dveh tonih. Uporablja se za stene in stropne v povprečni debelini 5 mm. Dnevno se tega ometa napravi 250 m². Pri uporabi tega materiala pa je treba upoštevati nekatere pogoje, ki jih predpiše tovarna.

2. Pyrok je prav tako snov, ki služi za omete. Ima veliko sprijemljivost ter se sestoji iz lističev valovite oblike, narejenih iz umetne mase, imenovane »vermiculite«, ki se vežejo s cementom ali z mavcem. Njegova debelina lahko varira od 3 mm do 40 mm, pa tudi več. Glavne lastnosti so:

sprijemljivost: obloga, ki je ometana s posebnim stročkom, se na površino mnogo močnejše oprime kot običajni omet;

trdnost: obloge Pyrok so trdne in nekatere vrste mešanice se lahko pripravijo za uporabo na mestih, kjer pride v poštev uporaba materiala;

majhna teža: specifična teža proizvoda Pyrok je med 380 in 850 kg/m³;

plastičnost: tovrstna obloga ima nekaj plastičnosti in pri normalnih pogojih ne razpoka. To lastnost ima zaradi elastičnosti vsakega delca vermiculite in zaradi celičnega sestava materiala.

Vpliv udarcev: na samem mestu udarca se obloga iz Pyroka razdrobi; okrog mesta udarca pa ostane obloga nepoškodovana v nasprotju z ometi in oblogami, ki nimajo plastičnosti in pri katerih se udarec pozna na širšem območju. Pri oblogi iz Pyroka je možno poškodovano oblogo nadomestiti.

Stalnost: Obloga iz Pyroka je neobčutljiva na kemične in fizikalne vplive. Ako je uporabljena za zunanjo oblogo, je neobčutljiva proti vremenskim neprilikam.

Termična izolacija: Tovrstna obloga izolira mraz in toploto. Snov »vermiculite«, ki ima odločen koeficient prevodnosti, odbije po vrhu še toplotne žarke, ker sestoji iz bleščečih ploščic. Koeficient toplotne prevodnosti varira med 0,08 in 0,18 cal/m/h °C. Te lastnosti povedo, da je snov negorljiva in je moč iz nje napraviti učinkovito in ceneno oblogo proti požaru. Poizkusi so pokazali, da 3 mm debela obloga iz Pyroka zadošča, da postane plošča, sestavljena iz gorljivih vlaken nevenljiva.

Kondenzacija: zaradi izolacijskih lastnosti in zaradi celičnega sestava preprečuje obloga iz Pyroka kondenzacijo vlage na površinah, katere prekriva. Obloga absorbira najprej vlago, ki se pojavi, ko pade higrometrična stopnja v atmosferi ali ko je temperatura obloge nad rasiščem. Laboratorijski poizkusi, s katerimi so primerjali oblogo Pyrok z oblogo sestavljeno iz plutovine, niso pokazali na oblogi iz Pyroka nobene kondenzacije; pri istih pogojih v laboratoriju pa so se pojavili znaki kondenzacije na oblogi iz plutovine.

Zaščita proti koroziji: obloga »Pyrok« ščiti jeklo proti koroziji. Tovrstne zaščitne obloge so bile uspešno uporabljene proti delovanju plinov, ki vsebujejo sulfate ali druge korozivne snovi. V glavnem je korozija močnejša v vlažnem območju; lastnost Pyroka, da ne dopusti kondenziranja vode, omogoči, da je mogoče omejiti korozijo na industrijskih objektih v upoštevanja vredni meri.

Zvočna izolacija: zaradi celične strukture absorbira obloga iz Pyroka zvočne valove. Sestavi se da tudi obloga v primeru, ko se je treba izogniti prenosu ali odbijanju zvoka. Te obloge so zelo ekonomične, so okrasne in se lahko opusti tudi slikanje sten in ometavanje s mavcem.

Plesni: plesni ne uspevajo na očiščeni oblogi iz Pyroka. Ta posebnost je važna pri številnih industrijah.

Prevzeto po »Construction« 1960.

ing. Milivoj Šircelj

Slepo gradbišče

Stotonski betonski skladi čakajo, da jih bo »Veli Jože« prepeljal na gradbišče

V Kopru je naše podjetje prevzelo gradnjo druge podetape obale pristanišča, kakor temu uradno pravijo. Obala bo dolga — del namreč, kolikor ga bo zgradilo naše podjetje — 165 metrov. To je prvo delo take vrste v našem podjetju, pri katerem si bomo nabrali dragocene izkušnje za bodoče gradnje pri nas in tudi v tujini, saj je povpraševanje po takih delih vedno večje spričo gospodarskega razvoja še do nedavnega kolonialnih držav v Afriki in Aziji. S kakšnimi težavami smo se morali boriti in kakšne še premagujemo, o tem naj govori naša reportaža s »Slepega gradbišča«.

Prav zares je to slepo gradbišče, kajti videti ni pravzaprav ničesar drugega kot morje in spet samo morje. Le precej zunaj na morju je nekakšen splav, na katerega so postavili velik rumeno barvan bager, ki spušča svojo čeljust v neznane morske globine in grabi po dnu, kar mu pač pride pod zobe: včasih nekaj blata, nekaj kamenja, dostikrat pa zine tudi prazen nad ob splavu zasidrano barko. Pa bagerist se nerazburja, prejšnjemu je šlo tako delo tako »na živce«, da je pustil vse skupaj in odšel: »Naj dela, kdor hoče, jaz takole v prazno ne bom pretakal morja«, je dejal in jo popihal.

Kaj neprijeten posel, res sedeti takole na bagru in spuščati čeljust na 12 metrov globoko morsko dno. Ali kaj zagrabiš ali pa nič. To vidiš šele, ko pomoli čeljust iz vode. Takrat le malo zine, da se odteče voda, potlej pa jo bagerist spet spusti s štrbunkom v vodo. Drugič je morda več sreče in se čeljust napolni. In takó uro za uro, dan za dnem. Ne vidiš kaj si napravil, ne vidiš ali odkopavaš v ravni črti, ali pa je veter že zanesel splav na stran in delaš spet v prazno, da moraš potem popravljati. Ali pa spustiš, ko splav preseliš za nekaj metrov naprej, kakšen kos dna neodkopan in to ugotove šele ko posnamejo morsko dno s posebnimi merilnimi sondami. Tako pač sedi na bagru, si žviž-

gaš in gledaš, kakšno bo vreme, ker je navsezadnje čisto vseeno, če bujliš v vodo, ko na dno itak ne vidiš, četudi bi bilo morje tako prozorno, ali pa v zrak.

Tako prvi bagerist seveda ni vzdrazil, njegovo ime pa raje modro zamolčimo, da bo imel vsaj na novem delovnem mestu mir pred »pretakanjem morja« z bagrom. In jo je odkuril. Njegov naslednik je, kot kaže, trdnjših živcev.

No, potlej je kakih dvajset, trideset metrov bliže obali zasidrana spet nekakšna barka. Nanjo so postavili iglo s škipcem, nanj pa obešili okrog 20 centimetrov debelo cev, ki je na vrhu prepognjena, spodnji konec seže pa do dna. V to cev je speljana gumijasta cev, skozi katero teče stisnjeni zrak od kompresorja in piha blato z morskega dna v cev. Na dnu pa je potapljač, ki uravnava cev ter jo premika sem ter tja, da dno dobro počistijo.

Ce čisto odkrito povem, se je tudi meni zdel ta posel kaj nenavaden. Blatno vodo z morskega dna potiskaje na površino, od tod pa se blato seveda razleze na vse strani in spet počasi pada proti dnu. Oh, brez skrbi, so mi pojasnjevali. Najprej je tu morski tok, ki odnaša umazano površinsko vodo drugam, blato pa se tudi tako razredči, da ga pade na isto mesto kaj malo.

Od obale je proti sredini potegnjen pontonski most, ki veže »grad-

bišče« z obalo. O tem mostu gre med našimi delavci v Kopru tale »pregovor«: Ljubi morje, drži se kopna.

Most sam po sebi res ni nič posebnega: nekaj pontonskih cevi, nanje pa položeni plohi. Sprva jih niso niti zvezali, da bi se most ob razburkanem morju ne polomil. Potlej so ga pa kar čvrsto zvezali, in kar drži tudi ob viharju. Most pa je vendar nekaj posebnega, kajti doslej pri takih gradnjah drugod niso uporabljali mostu, ampak se beton vozili z barko do mesta, kjer vgrajujejo temelje operativne obale. Našim »suhozemcem« ni šlo v račun, da bi se zamujali s prekladanjem, čakanjem na to, da ladja odpelje beton in se vrne prazna, pa so si raje zgradili pot po suhem. Pri tem prihranijo ogromno časa in denarja seveda.

Na obali je še nekaj položenih desk, po katerih vozijo beton z jupanerji, 500 litrski betonski mešalec, na drugi strani pa še kompersor — to je tudi vse, kar je moč videti na tem »gradbišču«.

Slepo gradbišče? Da, slepo, saj se dela odvijajo pod vodo. Sem pa pridejo le potapljači. Kdo neki bi se potapljaj 12 metrov globoko? »Če bi bil mlajši, bi si morda še nataknil potapljaško čelado«, je dejal delovodja tovariš Trampuš. »Tako me pa za noben denar ne spravijo dol. In v tem je tudi največja preglavica. Nič ne vidim, kaj se dogaja pod vodo. Verjeti moram vse, kar mi povedo potapljači. Res od časa do časa posnamemo dno s posebnimi sondami in potlej vidimo, kako so dela napredovala. Kako pa je delo opravljeno, kakšen je teren, vse to moram verjeti le na besedo.«

Zares slepo gradbišče! Potlej bo boljše, ko bo temelj položen in ko bodo položili sklade nanj. »Takrat bomo že lahko videli, kaj delamo, ker bomo gradili nad vodo. Do takrat pa smo odvisni zgolj od pripovedovanja potapljačev.«

Ob takih razmerah, zlasti pa, ker niso imeli nikakršnih izkušenj, so bili porodni krči pri tej gradnji zares hudi. Najprej: oprema je bila zelo slaba. Dva potapljača je dala na razpolago uprava pristanišča. Le ta sta vsaj nekaj vedela, kako se taki stvari streže, ker sta sodelovala pri gradnji operativne obale že prej, ko jo je gradilo pristanišče v lastni režiji. Obleke pa sta imela zelo slabe in so se vsak čas trgale. Z raztrgano obleko, ki pušča na vseh koncih in krajih, kajpak ne moreš v vodo, ker bi bilo isto kot bi ne imel obleke. Navsezadnje je vodstvu koprškega gradbišča le uspelo dobiti nove obleke, ki so jih izdelali v tovarni gumijevih izdelkov »Sava« v Kranju. S tem se je tudi to naše podjetje proslavilo, saj doslej takih oblek niso izdelovali.

Vsi skupaj pa smo bili nevedneži, je pripovedoval delovodja tovariš Trampuš. S potapljači so imeli v začetku velike težave. Bržčas so naše »suhozemce« gledali malo postrani, češ, kaj se pa vi razumete na podvodne gradnje in so jih včasih tudi potegnili za nos. Suhozemci pa si seveda niso vedeli pomagati, ker sami niso bili v vodi, da bi si ogledali, kako je zares v globini dvanajstih metrov. No, dobili so še dva potapljača od podjetja Brodospas, nakar je delo vendarle steklo.

»Ko sem prišel na gradbišče — to je bilo nekako sredi junija — ni in ni šlo, je obujal spomine delovod-

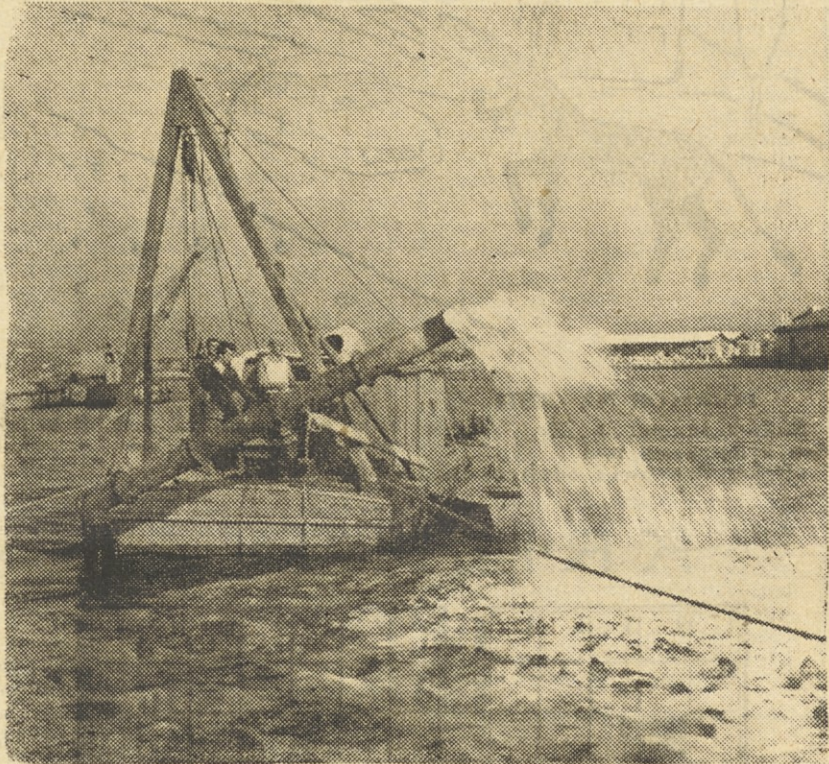
ja Trampuš. Cesar koli sem se lotil, je dobesedno splavalo po vodi. Potapljači so vedno našli kaj, da ni bilo treba v vodo. Zdaj je bila strgana obleka, zdaj kakšen ventil ni deloval, zdaj je bilo kaj drugega narobe. Odkar smo dobili nove obleke, se je stvar korenito spremenila. Nekaj pa je prav gotovo vplivalo na potek dela tudi to, da so potapljači navsezadnje le morali spoznati, da tudi mi suhozemci nismo tako od muh, saj smo uvedli precej novosti, ki jih doslej pri takih gradnjah v Kopru in tudi drugod pri nas še niso uporabljali. Naj omenim le tisti pontonski most, potlej samo betoniranje, ko smo že pri prvem betoniranju porabili polovico manj časa kot prej, ko je gradilo pristanišče v lastni režiji, zdaj pa zabetoniramo eno dolžino v največ dvanajstih urah. Včasih so potrebovali zanj tudi po tri dni.«

Da pa bo nadaljnje pripovedovanje jasnejše, moramo povedati, kaj pravzaprav delajo. Kakih 40 ali 50 metrov od obale bodo postavili obalni zid. Tako daleč v morje so pomaknili obalo pač zato, ker je šele tam morje tako globoko, da bodo ob obali lahko pristajale tudi največje ladje. Le-te pa se pogreznejo tudi po devet metrov v vodo. Dno morajo najprej očistiti ali »mamutirati«, kakor strokovno pravijo, da lahko nanj betonirajo temelje. Temelji so široki po šest metrov in visoki povprečno po dva metra. Seveda je višina različna, kakršno je pač dno, ker mora biti

vgrada po sto kubičnih metrov betona. Betonirali so ravno dan pred mojim prihodom. Delovodja pripoveduje, da teče betoniranje skrajno zelo naglo. Proti koncu pa počasneje, ko potapljači beton ravnaajo. To traja po tri, štiri ure, kakor pač nanese. Vsa ekipa delavcev pa mora biti pripravljena, da navozi še toliko betona, kolikor ga potapljači naroče. Dela seveda ne smejo prekiniti pa naj še tako lije ali pa je še taka burja.

Za samo betoniranje so kaj velike priprave. Zvečer pripravijo odre, kontraktorje pa nameste takole okrog dveh zjutraj. Kontraktorji so nekakšni jekleni lijaki s premerom enega metra, spodaj pa je tak kontraktor širok toliko, da ga lahko privijejo na cev z vijaki. Betonirani pa začno okrog treh do štirih zjutraj. Takrat jim priskočijo na pomoč še ekipe z drugega delovišča, kjer betonirajo velike betonske kvadre, s tisočlitrskim betonskim mešalcem vred. Tam je zaposlenih 34, tu na gradbišču pa vsega 12.

Betoniranja kajpak nisem videl, delovodja pa mi je pripovedoval, da je vsa reč zlasti v začetku sila zanimiva in jih je stalo precej truda, da so našli najustreznejši način. Dno kontraktorja zamaše s cementno vrečo, nanjo pa natresejo toliko betona, da je lijak poln. Teža betona potisne vrečo v cev in sila betona iztisne vso vodo iz cevi, beton sam pa pade na dno, kjer ga potapljač uravnava, da odteka tja, kamor je potrebno. Ves »vic« je v

Morje pretakajo, bi kdo dejal. V resnici pa čistijo dno za betoniranje temeljev

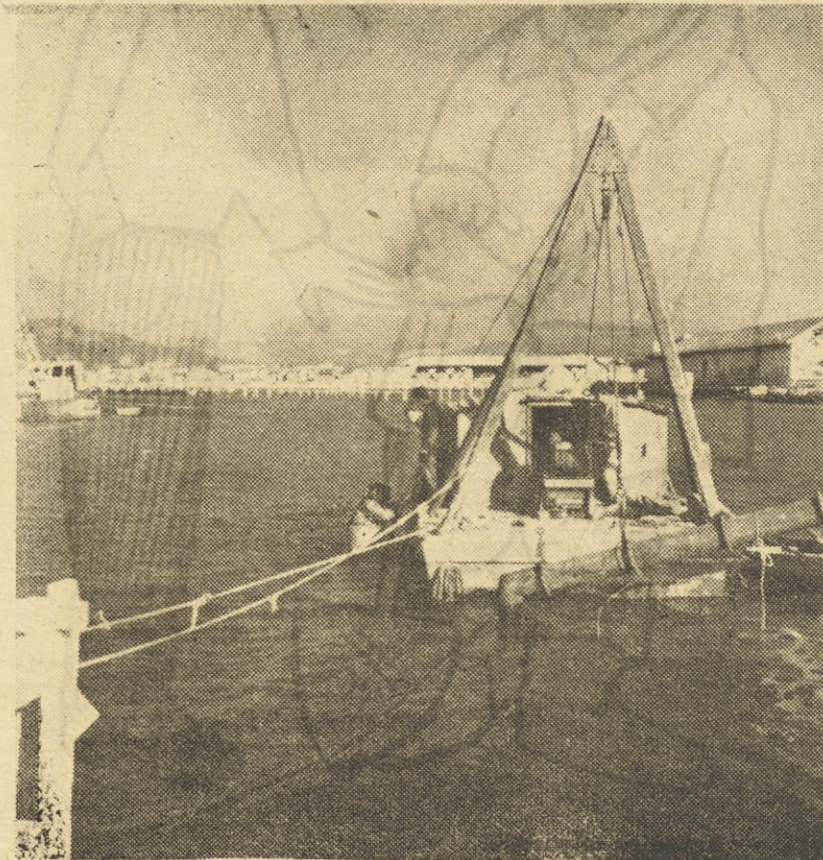
temelj zgoraj ves v isti višini in seveda tudi raven. Dno čistijo z bagrom, potlej ga izpirajo, odstrele zagozde pa spet spirajo itd. Potlej morajo tako kot na suhem postaviti opaže in vse luknje zamašiti, da beton ne bi uhajal iz opažev. Nato šele betonirajo temelj v dolžino osmih metrov. Ves ta proces traja en teden. Vsak teden zraste torej za osem metrov temelja. Vsakokrat

tem, da v cevi ne sme biti vode, ko teče po njej beton, sicer bi voda sprala ves cement in bi padal na dno v temelje le opran agregat. No, stvar le ni čisto tako preprosta, kot sem jo opisal. Vmes je še dviganje in spuščanje cevi po kateri teče betonska mešanica v temelje itd., kar pa za povprečnega bralca, ki se s takimi stvarmi zlepa ne bo ukvarjal, niti ni tako pomembno.

Ko bodo temelji zabetonirani, bodo nanje pokladali velike betonske bloke, ki pa jih izdelujejo v starem potniškem pristanišču druge naše skupine. Za 165 metrov obale bodo morali izdelati 178 betonskih blokov, od katerih je vsak težak po sto ton. Blokov je tri vrste in so po približnih merah po pet metrov dolgi, tri metre široki in dobra dva metra visoki. Zdaj jih nakladajo kar drugega poleg drugega na starem pristanišču, eno vrsto so jih postavili že nad drugo in so do tistega dne izdelali že 121 takih blokov. Zdaj pa jim že zmanjkuje prostora in vseh niti ne bodo mogli izdelati, če si ne bodo prej napravili prostora. Naročili so že veliki plovni žerjav »Veli Jože«, ki bi moral priti že 24. septembra, pa je medtem dobil neko nujno delo in ga pričakujejo šele okrog srede novembra. Nameravali so namreč z njim betonske kvadre že polagati na temelje in si tako pripraviti prostor. Tako pa se je načrt podrł, ker »Velega Jožeta« ne bo še tako kmalu. Le-ta žerjav more dvigniti tolikšno težo, saj lahko dvigne tudi po 300 ton naenkrat. Zaradi tega so nastale precejšnje težave, saj bo naš žerjav, ki ga potrebujejo pri izdelavi blokov, ves ta čas stal. Demontirati pa se ga ne splača za tako kratek čas.

Takšno je torej delo na našem »slepem gradbišču«. Videl nisem kaj prida, saj je vse na morskem dnu. Kar sem zapisal, pa sem moral tudi jaz le verjeti, kakor verjamejo organizatorji dela na gradbišču potapljačem.

V. J.

Potapljaška »baza« sredi morja

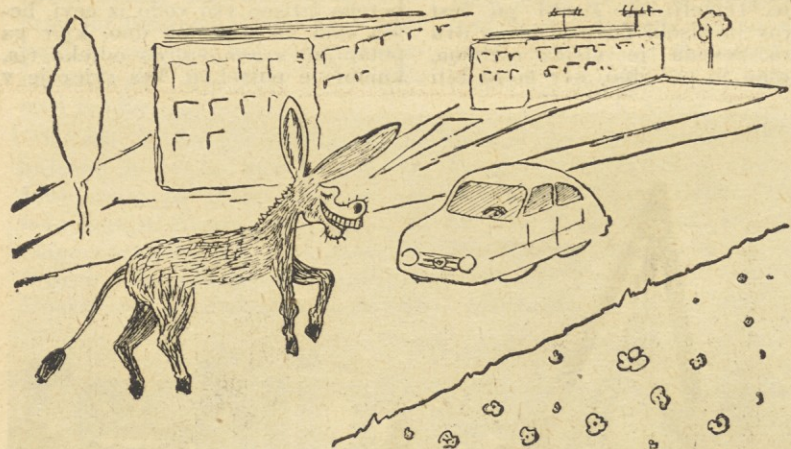

Potapljač je prišel po razstrelivo

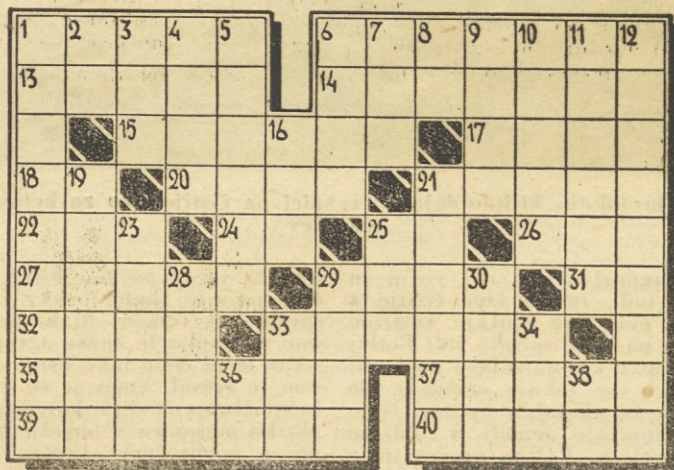
Skupina delavcev gradbenega vodstva Maribor

POGOVOR NA CESTI

Srečata se osel in fičo. »Dober dan avto,« pravi osel. »Dober dan osel,« odzdravi fičo. Nato pravi osel užaljeno: »Lahko bi mi rekel konj, ko sem bil že jaz tako prijazen, da sem ti rekel avto!«

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. gorenjsko industrijsko mesto, kjer ima Gradis svoje nišče starega Rima ob Tiremsem

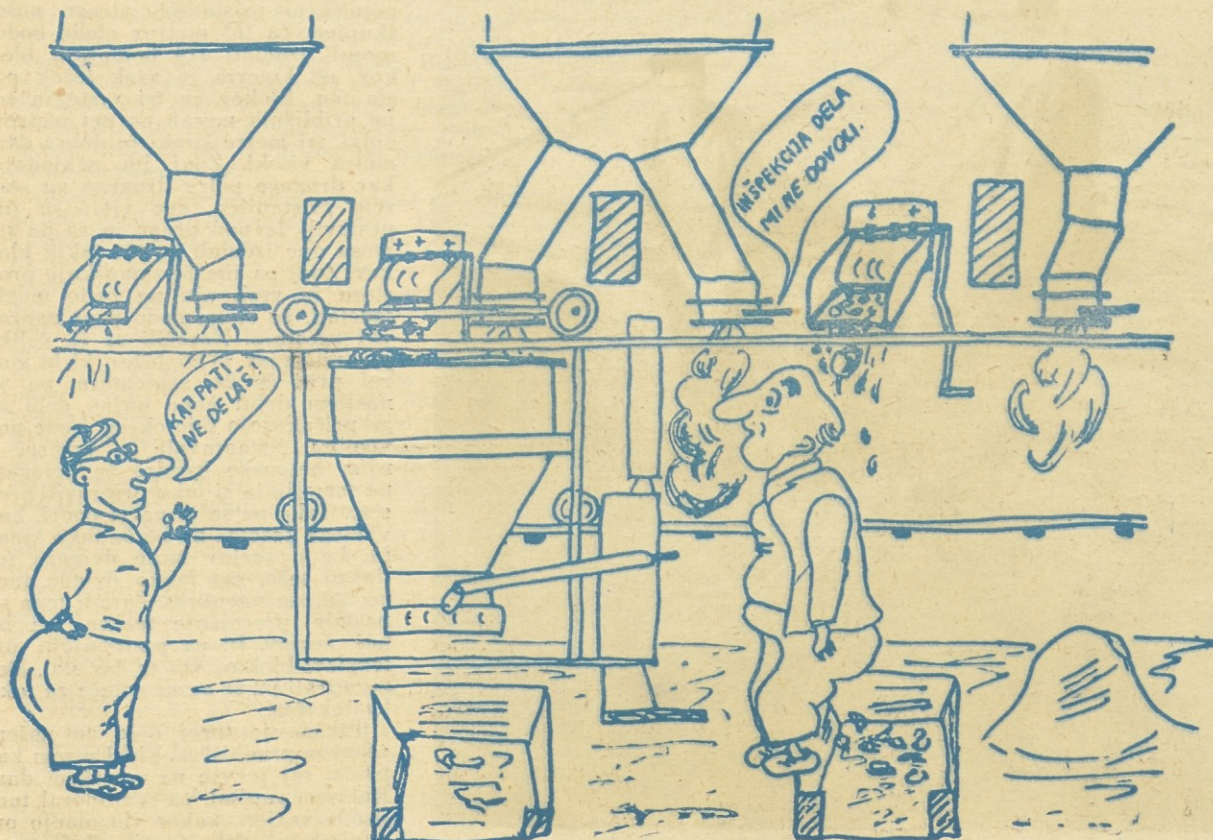
morju, 14. ime starejše nemške filmske igralka Dietrich, 15. pripadnik evropskega naroda, 17. očka, 18. okrajšava za »primer«, 20. del Vietnama, 21. spomladanski mesec s spremenljivim vremenom, 22. zahodnoevropski veletok, 24. začetni- ci pisatelja »Jare gospode«, 25. osebni zaimek, 26. žensko ime, 27. enojke, 29. zemeljski usad, 31. predlog, ki pomeni v tujkah »k«, 32. nočne ptice, 33. seznam imen, katalog, 35. mimogrede kaj reči, 37. udeleženeec kake igre, 39. človek, ki živi od naložene glavnice, 40. domače živali.

Navpično: 1. priprava za pridobivanje stisnjenega zraka, ki ga potrebujejo za pnevmatična kladiva minerji, 2. zaporedni črki v abecedi, 3. družinski član, 4. Cankarjeva črtica (žensko ime), 5. majhna ovčica, 6. dovoljeno mi je, 7. neresnica, 8. ploskovna mera, 9. vodopad, 10. posebno izdelano blago za izdelavo plenice za dojenčke, 12. gradbeni stroji za mehanizirano nakladanje, 16. loščilo, 19. sloves, slava, 21. neimenovani pisatelj, 23. popularni angleški filmski igralec (David), 25. vzvišene pesmi, 28. stot, 29. pobeg, umaknitev, 30. glavno mesto Letonske SSR, 33. hoditi, 34. nenadna skrčitev mišice, 36. veznik, 38. okrajšan podredni veznik.

RESITEV KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Rakef, 6. tvarina, 13. opaka, 14. računar, 15. polir, 16. gl., 17. meso, 18. apatija, 21. sam, 22. ss, 24. AOR (administrativno-operativni rukovodioc), 25. ari, 27. da, 28. kad, 30. nagrade, 33. atek, 35. jo, 36. beton, 39. viličar, 41. kante, 42. Trojane, 43. alarm

V betonarni

NEPOTREBNO RAZBURJANJE

Zidarski vajenec Tunek si je pri delu poškodoval prst. V ambulanti je vprašal zdravnika, če bo lahko še kdaj igral harmoniko.
— Čez 14 dni, dečko, boš lahko tako igral, da bodo vsi strmeli, odvrne doktor.
— Tega pa, ne verjavem.
— Kaj?, zarolni zdravnik.
— Veste, mu pojasni Tunek. Jaz harmonike sploh ne znam igrati.

RAZMESCANJE NA DELO

Na stolpnih so ustavili delo. Delavci so bili premeščeni na različna gradbišča.

Tako je prišel v pisarno personalnega oddelka tovariš O. P. Razvil se je takle pogovor:
— Kam boste pa mene dali? je vprašal tov. O. P.

— V bolnico. (Mislila je stavbiščo v Šiški.)
— Ne bi šel rad v bolnico.
— No, potem vas bomo pa dali v klavnico (Trg na debelo).
— Hvala lepa, za klavnico pa res še nisem.

— Kaj se pa tako režiš?
— Saj se lahko, ko pa ti delaš, jaz potegnem pa denar. Dobili smo nagrade, čeprav ima gradbišče izgubo.